

**СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ
ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ
БУДІВЕЛЬНИХ ПРОЕКТІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ДО РИНКОВИХ ВІДНОСИН**

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Харків - 2008

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ХАРКІВСЬКИЙ МІСЬКІСПОЛКОМ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА

МАТЕРІАЛИ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ
ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ БУДІВЕЛЬНИХ
ПРОЕКТІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ
ДО РИНКОВИХ ВІДНОСИН

21 – 23 жовтня 2008

Харків - 2008

УДК 338.2 (075.8)

Редакційна колегія:

Доктора технічних наук Шутенко Л.М., Торкатюк В.І.

Доктор економічних наук Асаул А.М.

Кандидати технічних наук Скала Г.Ф., Бутник С.В., Дмитрук І.А.

Стратегічні напрямки підвищення економічної ефективності реалізації інвестиційних будівельних проектів в умовах трансформації економіки України до ринкових відносин. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Харків: ХНАМГ, 2008. – 151 с.

У збірнику надруковані матеріали міжнародної науково-практичної конференції **СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ БУДІВЕЛЬНИХ ПРОЕКТІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ДО РИНКОВИХ ВІДНОСИН**, яка відбулася 21-23 жовтня 2008 року в Харківській національній академії міського господарства

Тези доповідей друкуються в авторському варіанті без редагування

© Колектив авторів, 2008

© Харківська національна академія
міського господарства, 2008

ВІТАННЯ УЧАСНИКАМ КОНФЕРЕНЦІЇ

Шутенко Л.М., ректор Харківської національної академії міського господарства, д.т.н., професор

Шановні гості, присутні, учасники нашої міжнародної науково-практичної конференції !

Я радий вітати Вас в нашій академії на конференції, яку ми сьогодні відкриваємо і яка присвячена науковим розробкам щодо підвищення економічної ефективності реалізації інвестиційних будівельних проектів на сучасному етапі розвитку економіки України.

Радикальні економічні реформи по переходу до ринкових відносин дозволили в достатньо короткі терміни перебудувати будівельний комплекс України. В результаті цього на сьогодні принципово змінилася вся система фінансування і інвестиційна діяльність, освоєно випуск широкого спектру нових видів будівельної продукції і послуг, широко використовується система управління процесом реалізації проекту від маркетингу до здачі (продажу) будівельного об'єкта «під ключ» з гарантійним обслуговуванням, впроваджуються сучасні технології будівельного виробництва з урахуванням вимог ринку і підвищення конкурентноздатності.

В той же час цілий ряд напрямків будівельного виробництва не отримали подальшого розвитку. Більш того, за час перебудови економічного механізму організаційно-технологічний рівень значно понизився. В першу чергу до таких напрямків відносяться: організаційно-технологічне проектування, якість будівельної продукції, охорона навколишнього середовища і охорона праці в будівельній галузі. Виключно слабо використовуються прогресивні методи і форми організації виробництва; розрахунки і обґрунтування організаційно-технологічних рішень носять формальний характер; служби підготовки виробництва, охорони праці і якості продукції будівельного виробництва, як правило, відсутні.

Єдині документи в області організації і технології будівельно-монтажних робіт такі як проект організації будівництва і проект виробництва робіт втрачають своє значення. В багатьох випадках, наприклад, проект виробництва робіт зводиться до спрощеного будгетплану і деяким технологічним нормалям, які дуже далекі по змісту від технологічних потреб, які повинні бути розроблені згідно існуючих нормативних документів. Все це негативно впливає на ефективність обґрунтування реалізуємості інвестиційних будівельних проектів.

При цьому необхідно відмітити, що українська будівельна наука має великий досвід і потенціал в цьому напрямку, який по багатьом позиціям перевершує закордонні аналоги. Враховуючи те, що будівельний комплекс є сферою національної економіки і, внаслідок цього, його результати мають надто важливе соціально-політичне значення, необхідно як можна скоріше

перебороти ці негативні тенденції в будівельній галузі.

Саме ця мета і визначила тематику нашої міжнародної наукової конференції, в якій планується синтезувати досягнення науки і практики по підвищенню економічної ефективності реалізації інвестиційних будівельних проєктів в умовах трансформації України до ринкових відносин.

Розглядаючи цю важливу проблему необхідно відмітити, що перехід України до ринкових відносин звертає увагу на те, що радикальне вдосконалення капітального будівництва можливе тільки при рішучій зміні роботи по плануванню, а саме переході на технологію програмно-цільового управління. За допомогою цього можливо розробляти і реалізовувати перспективне планування включно до оперативної роботи по управлінню будівництвом конкретного будівельного об'єкту. Програмна технологія в найбільшій ступені відповідає потребам управління будь-якою стадією інвестиційного процесу в будівництві включаючи науково-дослідні і дослідно-конструкторські розробки (НДДКР), проектно-вишукувальні і будівельно-монтажні роботи. Використання такої технології передбачає різке підвищення рівня роботи і всіх форм управлінської роботи. Здійснюється реалізація програмно-цільового управління через цільові комплексні програми, котрі відображають полідімensionальні (різнохарактерні) аспекти (соціальні, економічні, науково-технічні, виробничі, містобудівні, екологічні та інші) регіонального розвитку.

На сьогодні головним чинником, який визначає раціональну структуризацію підрозділів будівельного комплексу, є створення умов повної економічної відповідальності за кінцевий результат виробництва. Це можливо здійснювати шляхом економічної зацікавленості підрозділів будівельного комплексу в зниженні витрат всіх видів ресурсів, збільшення рентабельності і обсягів виробництва.

Важливу роль при цьому повинні відігравати правові форми ринкових відносин. Чіткими договірними формами повинні бути впорядковані взаємовідносини підрядних організацій не тільки з замовниками, але і з субпідрядними організаціями, транспортними підприємствами, організаціями матеріально-технічного забезпечення і комплектації будівництва.

Основної формою підрядної діяльності будівельних організацій повинно стати будівництво об'єктів «під ключ». Не дивлячись на очевидну важкість переходу до нею при раціональній структуризації і спеціалізації підрозділів будівельного комплексу, правильної організації ринкових відносин в будівельній галузі, це можливо. Необхідність такої постановки питання визначається тим, що дійсний, а не формальний ринок, дійсна зацікавленість в досягненні кінцевих результатів виробництва, а не світових показників, як це було при плановому господарстві, можливі в сучасних умовах, які характеризуються дефіцитом будівельних організацій, що працюють тільки «під ключ». Тоді будуть вирішені проблеми якості виробництва, розділення відповідальності за кінцеві і проміжні результати між учасниками інвестиційного циклу і, що особливо важливо, проблеми раціональної зацікавленості підрозділів будівельного комплексу в зниженні

витрат всіх видів ресурсів і збільшення обсягів виробництва.

Однак вдосконалення організаційних форм управління повинно, на наш погляд, підкріплюватися створенням у підрядних організацій жорсткої економічної відповідальності за результати своєї діяльності, а також зацікавленості всіх учасників капітального будівництва в позбавленні дефіциту підрядних потужностей, в максимальній економії ресурсів, розширенні можливостей будівельного комплексу, різкому підвищенні ефективності капітальних вкладень.

Характерною рисою інвестиційних будівельних процесів на регіональному рівні є дефіцит потужностей будівельних організацій по відношенню до можливих обсягів капітальних вкладень. Таке положення обумовлене рядом причин, зокрема, матеріально-технічною базою будівництва, технологією і організацією будівельного виробництва.

Звідси можна зробити наступні висновки:

- основна направленість вдосконалення регіонального будівельного комплексу повинна визначатися проблемою позбавлення дефіциту будівельних потужностей;
- оскільки галузева спеціалізація на практиці в умовах ринку є досить умовно і не відповідає формам, які склалися, споряджених процесів кооперації в будівництві, необхідно створення єдиного регіонального будівельного комплексу, який мав би всі необхідні структурні компоненти для реалізації будівельного циклу: науково-дослідні, проектно-вишукувальні і технологічні організації, підприємства будівельних матеріалів і будівельних конструкцій, організації, які здійснюють матеріально-технічне забезпечення і комплектацію будов (включаючи технологічний транспорт і складське господарство), будівельно-монтажні організації;
- фінансове оздоровлення будівельних комплексів регіонів повинно здійснюватися із комплексних заходів і альтернатив регіональних проектів. Одним із питань реорганізації капітальних будівельних комплексів є зливання.

Зливання є характерною рисою корпоративного функціонування економіки. Традиційно проводиться аналіз вигод при переході двох і більше незалежних суб'єктів під єдиний контроль, здебільш всього фінансовий.

Розглядаючи зливання як один із варіантів інвестиційних рішень при оцінці фінансових переваг, необхідно мати на увазі мотивацію менеджерів, які можуть намагатися до купівлі іншої компанії як в інтересах акціонерів (операційний і фінансовий синергізм), так і особистих побуджень.

Але при всьому цьому необхідно детально аналізувати проблему зливання. Не завжди буває просто прогнозувати ефект синергізму, особливо фінансового. Вигода від зливання часто визначається стратегічними цілями, які дуже важко представити в грошовому виразі.

Для стратегічного зливання характерним є операційний синергізм. Для нерозвинутого ринку зі слабкими контрактами операційний синергізм часто виражається в потенціальній економії на трансакційних витратах здійснення

контрактів між учасниками господарської діяльності. В даному типі зливання можуть приймати участь як вертикально так і горизонтально інтегровані підприємства (компанії).

При цьому основний сенс сучасної вертикальної інтеграції полягає не в жорсткому технологічному зв'язку будівельних організацій, а в єдиному управлінні фінансами.

Фінансове зливання здійснюється при відсутності операційного синергізму. В цьому випадку керівництво компанії-покупця впевнене, що ринкова ціна компанії, яка зацікавлена в цьому, нижча, ніж «внутрішня» оцінка грошових потоків чи активів. Фінансовий синергізм може мати місце, але в мотивації прийняття рішень грає не основну роль.

При диверсифікованих зливаннях операційний синергізм відсутній, що робить його схожим на фінансове зливання. Однак диверсифікаційне зливання і поглинання в більшій мірі мотивуються фінансовим синергізмом, що приводить до зниження вартості капіталу.

Таким чином, для регіональних органів влади будівельний комплекс розглядається як відносно самостійна система, яка виконує подібні функції, тобто будівельний комплекс регіону це економіко-виробнича система матеріального виробництва, в якій капітальні вкладення в нове будівництво, модернізацію, капітальний ремонт, реконструкцію, основні фонди перетворюються в готові до експлуатації об'єкти будівництва і формується система взаємозв'язків між учасниками будівельного виробництва.

Шановні колеги! Я розумію, що мені не вдалося повністю розкрити напрямки вдосконалення будівельного комплексу на сучасному етапі.

Все це Ви зробите на конференції, яку ми сьогодні відкриваємо.

Бажаю Вам всього найкращого, творчого натхнення і успіхів у Вашій науковій діяльності і в життєвих ситуаціях.

БУДІВНИЦТВО В УКРАЇНІ: ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ТА МЕХАНІЗМИ ФІНАНСУВАННЯ

Момот Т.В., завідувач кафедри «Облік і аудит» Харківської національної академії міського господарства, д.е.н., професор

Інвестиційно-будівельний комплекс – один із ключових секторів національної економіки, що забезпечує матеріально-технічні умови її функціонування. Світовий досвід свідчить, що інтенсивність інвестиційно-будівельної діяльності в країні – це індикатор її економічного і соціального добробуту. Внаслідок функціонування будівельного комплексу капітальні вкладення перетворюються в основні фонди, реалізується інвестиційна політика суспільства. За оцінками спеціалістів одна гривня інвестована в будівництво дає 2,5 – 3 гривні ВВП. А додатково створене робоче місце в будівельній галузі забезпечує роботою 5-6 робочих інших галузей.

Однією з найгостріших соціальних проблем в Україні залишається низький рівень забезпечення житлом громадян, що потребують поліпшення житлових умов. Станом на початок 2007 року в Україні на квартирному обліку перебувало 1 млн. 300 тис. сімей і однаків та 132,5 тис. військовослужбовців. Середня забезпеченість населення житлом в Україні становить 20,1 кв. метра загальної площі на одну особу, що в 2 рази менше, ніж у розвинених країнах світу.

Ринок житла, що діє на цей час, доступний переважно для громадян із високим рівнем доходу, які спроможні сплатити вартість комерційного житла. Кредити банків внаслідок їх значної вартості є недоступними для більшості громадян. Комерційні житлові кредити надаються громадянам переважно на придбання житла на вторинному ринку, що не сприяє збільшенню обсягів житлового будівництва та зниженню його вартості і не дозволяє задовольнити попит на житло, що постійно зростає. Затверджені Кабінетом Міністрів України спеціальні програми, що реалізуються через різні механізми кредитування на пільгових умовах із залученням державних коштів, не охоплюють усіх категорій громадян, які потребують поліпшення житлових умов. Таким чином, зменшення обсягів фінансування житлового будівництва призвело до зменшення загальних обсягів введення житла (див. рис.).

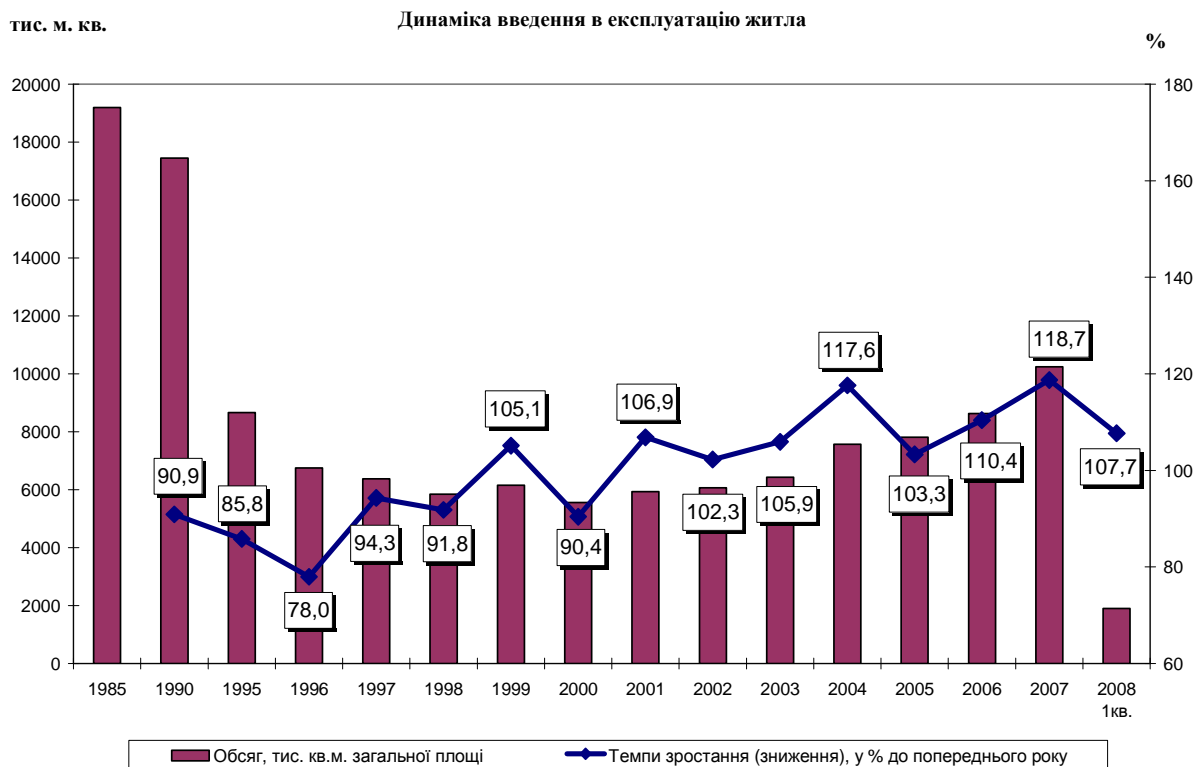

Рис. Динаміка введення в експлуатацію житла в Україні за період з 1985 по 2008 рр.

Найменше житла введено в експлуатацію в Україні у 2000 році – 5,6 млн. кв. м. Починаючи з 2001 року, обсяги житлового будівництва поступово збільшувались (введено 5,9 млн. кв. м); у 2002 – 6,1 млн. кв. м.; у 2003 – 6,4

млн. кв. м.; у 2004 – 7,6 млн. кв. м.; у 2005 – 7,8 млн. кв. м. У 2006 введено в експлуатацію 8,6 млн. кв. м житла проти майже 20 млн. кв. м у 1985 році. Існуючі темпи житлового будівництва в Україні є недостатніми для задоволення попиту на житло, який за оцінками експертів складає понад 46 млн. кв. м. житла щороку. Одночасно, позитивна динаміка у спорудженні житла цього року може бути втрачена. За перше півріччя 2008 р. інвестування в житлове будівництво зменшилось на 0,8%, тоді як у I півріччі 2007 р. цей показник зріс на 44,7%. Протягом 2007 року у будівництво житла інвестовано більш як 30 млрд. грн., що на 31,4% більше, ніж у 2006 році. Станом на початок жовтня 2008 р. припинено будівництво 15 тис. об'єктів. Серед основних причин негативних процесів у будівельній галузі цього року є: недостатні обсяги спорудження неелітного та недорогого житла, внаслідок чого пропозиція житла обмежена; неадекватне рівням доходів громадян зростання цін на житло; зростання вартості будівельних матеріалів; проблеми розвитку іпотечного кредитування населення; неефективна житлова політика держави.

В умовах, що склалися для вирішення проблеми забезпечення житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов, є збереження існуючих механізмів державної підтримки окремих категорій громадян на будівництво (придбання) житла та подальший розвиток механізмів фінансування будівництва житла, зокрема запровадження системи залучення небюджетних коштів, передовсім заощаджень населення шляхом використання кредитних інструментів, притаманних інфраструктурі ринкової економіки.

Зважаючи на загострення фінансової кризи, нагальною є проблема гарантування майнових прав інвесторів з метою запобігання масштабних шахрайств. В цьому контексті значні зміни до законодавства про фінансово-кредитні механізми фінансування житлового будівництва, які були восени 2008 року проголосовані в Верховній Раді, свідчать про намагання державних органів підвищити прозорість системи інвестування.

СЕКЦІЯ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙ В БУДІВНИЦТВІ І РОЗРОБКА НОВИХ СТРУКТУР БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ ВЗАЄМОВІДНОСИН

СТРАТЕГИЯ И ТАКТИКА СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СИСТЕМ УПРАВЛЕНИЯ ЭКОЛОГО-ЭКОНОМИЧЕСКИМ РАЗВИТИЕМ СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ РЕГИОНОВ

*Шутенко Л.М., Стольберг Ф.В., Торкатюк В.І., Бубенко П.Т., Бутнік Д.В.,
Харківська національна академія міського господарства*

В связи с высокой ресурсоемкостью современной строительной отрасли, низким уровнем культуры производства и пренебрежением экологическим законодательством, возникла необходимость изменения форм и методов управления инновационным развитием строительной отрасли. Для этого необходимо разработать новое проектно-ориентированное управление экологической политикой в интересах выживания будущих поколений граждан нашего государства и дальнейшим совершенствованием строительной отрасли.

Необходимость разработки проектно-ориентированной концепции инновационного развития инфраструктуры строительной отрасли обуславливается вескими причинами, среди которых наиболее важным являются следующие:

- до недавнего времени в Украине вообще отсутствовала какая-либо государственная политика в области экономики строительной экологии; такое положение вещей становится недоступным в период перехода к рыночным отношениям, когда экологические и экономические интересы вступают в острое противоречие;
- Украина стремится войти равноправным членом в Европейское Сообщество, поэтому возникает необходимость приведение норм экономно-экологического права Украины в соответствие с нормами международного права, что предполагает внедрение наиболее эффективных международных концепций и идей в области охраны окружающей среды.

Необходимым условием для того, чтобы права граждан, провозглашенные в Конституции Украины, стали реальностью, необходимо наличие проектно-ориентированных процедур и механизмов защиты экологических прав граждан, которые будут проживать в построенных жилых домах, а также работающих в современных зданиях различных отраслей народного хозяйства.

Основные положения механизма реализации проектно-ориентированной региональной экономико-экологической политики в строительстве заключаются в следующем:

- постоянное увеличение доли средств государственного бюджета, направляемых на охрану окружающей среды и природных ресурсов, что способствует повышению уровня устойчивости экосистем природных зон и обеспечивает право граждан Украины проживать в экологически чистой природной среде и построенных объемах жилой и промышленной инфраструктуры;
- формирование экологического механизма защиты окружающей среды и природных ресурсов, обеспечивающего их устойчивое воспроизводство; создание продукции капитального строительства и предоставление жилищно-коммунальных услуг;
- формирование нормативно-правового механизма, соотносящего в развитии сфер общественного производства строительной отрасли и связанной с ней отраслей промышленности, отдельных предприятий и всех членов общества с реальным состоянием природных ресурсов и условиями окружающей среды;
- решение вопросов рационального использования природных ресурсов для создания продукции капитального строительства и охраны окружающей среды на основе широкой информированности населения о состоянии природы, экономики, здравоохранения при организующей деятельности всех органов государственной власти и общественных организаций.

В программах, которые должны разрабатываться с целью решения данных задач в строительной отрасли должна быть разработана система управления рисками. Процесс управления рисками программ должен включать выполнение следующих процедур:

- идентификация рисков – определение рисков, способных повлиять на проект и документирование их характеристик;
- качественная оценка рисков – качественный анализ рисков и условий их возникновения с целью определения их влияния на успех инвестиционного проекта;
- количественная оценка – количественный анализ достоверности возникновения и влияния последствий рисков на инвестиционный проект;
- планирование реагирования на риски – определение процедур и методов по ослаблению отрицательных последствий рискованных событий и использованию возможных преимуществ;
- мониторинг и контроль рисков – определение возможных рисков, выполнение плана управления рисками проекта и оценка эффективности действий по минимизации рисков.

Особенностью реализации таких программ в строительной отрасли должно быть использование разных форм государственной поддержки, что обеспечит ее эффективную реализацию.

Для решения поставленных задач должна быть разработана национальная система программно-реализуемых процедур последовательной оптимизации по группам переменных, используя метод центров тяжести на двухмерных многообразующих. В этой системе прогноз последствий анализируемых решений может выполняться с помощью любого внешнего источника информации, в частности системы экологического прогноза, результаты работы которого дополнительно для строительной отрасли экономически интерпретируются.

Все это, суммируя вышеизложенное, дает основания констатировать следующее:

1. Учет факторов экологического развития при государственном, региональном или местном планировании строительства сводится к обеспечению экологически сбалансированного плана строительства, для чего при его разработке обязательно должен выбираться целенаправленный выбор параметров действующих на природную среду, учитывающие социальные и экономические результаты хозяйственной деятельности.

2. Задача учета экологических факторов в региональном планировании строительства должна рассматриваться как многокритериальная, что определяет многогранность подходов к ее решению, которое требует анализа множества эффективных решений и выявления общественных преимуществ, при этом предлагаются различные подходы к решению, в зависимости от конкретных условий строительства.

3. Экологическая деятельность в строительстве обусловлена как специфическими эколого-экономическими особенностями, так и общими эколого-экономическими аспектами функционирования строительного комплекса.

4. Недоучет экологических факторов в период строительства приводит к дополнительному влиянию их на окружающую среду, что отрицательно сказывается на общем состоянии природных и местных ландшафтов.

Основными критериями эффективности экологической деятельности при строительстве является максимально плотное устранение вреда, а также минимализация суммарных экологических затрат в результате подобных рациональных экологических мероприятий с учетом допускаемой нормы загрязнения в период строительства.

СТРАТЕГИЯ И ТАКТИКА ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ФИНАНСИРОВАНИЯ ЗАТРАТ НА РЕАЛИЗУЕМОСТЬ ИНВЕСТИЦИОННЫХ СТРОИТЕЛЬНЫХ ПРОЕКТОВ

*Торкатюк В.І., Шутенко А.Л., Васильєв Д.І., Кулік В.Т., Денисенко А.П.,
Харківська національна академія міського господарства*

Большое значение в ускорении внедрения эффективных разработок и

реализации достижений научно-технического прогресса в строительстве, обеспечении бесперебойной реализации процесса "наука – производство" имеет повышение эффективности использования средств, выделяемых для создания, освоения и внедрения новой техники.

Финансирование затрат на развитие науки и техники в строительстве проводится на 2 этапах:

1 этап – создание новой техники, включающее проведение научно-исследовательских, экспериментальных и проектно-технологических работ;

2 этап – освоение и внедрение новой техники в строительном производстве.

На каждом из этих этапов действуют свои источники финансирования.

На 1-м этапе функционируют три источника:

- бюджетные средства, выделяемые строительно-монтажной организации для финансирования научно-исследовательских работ теоретического и поискового характера, выполняемых научно-исследовательскими организациями данного строительного министерства;
- средства государственного бюджета, выделяемые организации для заключения бюджетных договоров на проведение научно-исследовательских работ, имеющих значение для всей отрасли строительства и выполняемых научными организациями других министерств и ведомств;
- централизованные отчисления от себестоимости строительно-монтажных, работ и промышленной продукции на проведение научно-исследовательских, конструкторских и проектно-технологических работ и собственные средства организаций и предприятий.

Эти средства расходуются на проведение работ по техническому плану развития и внедрения научно-технических достижений, которые выполняются научными проектно-технологическими организациями данного министерства по заказам-нарядам и научными и проектно-технологическими организациями других министерств и ведомств по хозяйственным договорам.

Анализ источников финансирования 1 этапа свидетельствует, что доля собственных средств министерств занимает с каждым годом все более существенную часть в общей структуре затрат на финансирование научно-исследовательских работ.

На 2 этапе освоение и внедрение новой техники финансируется за счет средств фонда освоения новой техники, образуемого отчислениями от себестоимости строительно-монтажных работ.

Большую роль в ускорении научно-технического прогресса играют собственные децентрализованные средства организаций. Организации и предприятия имеют возможность за счет этих средств финансировать затраты, направленные на техническое перевооружение производства, его автоматизацию и механизацию. Основным децентрализованным источником является фонд развития производства (ФРП).

Источниками образования ФРП являются: отчисления, от прибыли; амортизационные отчисления на реновацию; выручка от реализации выбывшего и излишнего имущества, числящегося в составе основных фондов, за вычетом расходов, связанных с ликвидацией основных фондов.

Во время перехода строительных организаций к рыночным взаимоотношениям и желание Украины трансформироваться в европейские структуры применение научно-технических достижений призвано сыграть главную роль, тем самым сократить использование на эти цели дополнительных капитальных вложений. Это продиктовано особенностью современного этапа развития производительных сил, изменением форм собственности, развитием строительного комплекса на новой рыночной основе, что, в свою очередь, потребует большей концентрации финансовых ресурсов на создание, освоение и внедрение новой техники и технологии, которыми порой не располагает не только предприятие или объединение, но даже и отрасль Украины в целом.

СТРАТЕГИЯ И ТАКТИКА СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ОРГАНИЗАЦИИ УПРАВЛЕНИЯ СТРОИТЕЛЬНЫМ КОМПЛЕКСОМ

Торкатюк В.І., Кубах А.І., Ніколаєнко Л.Ф., Виноградська Н.С., Соболева Г.Г., Ігнатова Н.І., Бутенко Т.Є., Харківська національна академія міського господарства

Для ускоренного и эффективного развития строительного комплекса требуется совершенствовать как его организационную структуру, так и хозяйственный механизм управления строительством. В связи с этим актуальной является задача анализа проблем управления региональным строительным комплексом и обоснования путей их решения в современных условиях.

Строительные организации различных министерств и ведомств, действующие на территории региона, создали свои, подчас маломощные предприятия стройиндустрии, парки строительных машин, и механизмов. Показатели использования строительных машин, принадлежащих различным ведомствам, резко отличаются и остаются низкими. Ремонтно-эксплуатационная база строительных машин слабая. Исходя из этого, представляются целесообразным реализовать решение о сосредоточении, как правило, в ведении территориальных главков предприятий стройиндустрии, расположенных в регионе. Одной из важных задач главка должно быть управление функционированием и оптимальным развитием индустриальной базой регионального строительного комплекса.

Сохраняется ведомственная разобщенность науки, проектирования и строительного производства, что является одним из важных обстоятельств, негативно влияющих на темпы научно-технического прогресса в строительстве. В целях ускорения научно-технического прогресса в

строительстве требуется повышать эффективность научных исследований, расширять их масштабы и практическую направленность. В настоящее время на первый план выдвигается задача поиска и применения рациональных организационных форм соединения науки с производством, разработки современных методов управления научно-техническим прогрессом в строительном комплексе.

Важным звеном связи науки с производством является проектирование. Отсутствие в настоящее время тесного взаимодействия проектных организаций с научно-исследовательскими и строительными приводит к высокому проценту неиспользуемых проектов, незавершенности проектирования по разделу организации строительства, завышению сметной стоимости объектов, многократным изменениям проектных решений и т.п.

Организационная и экономическая разобщенность ведущих участников процесса создания готовой строительной продукции ослабляет их заинтересованность в конечных народнохозяйственных результатах, является причиной ряда негативных явлений в капитальном строительстве.

Эффективность функционирования территориального строительного комплекса во многом зависит от совершенства структуры аппарата управления. Вопросы проектирования организационных структур подразделений среднего звена до настоящего времени не получили полной разработки.

В основу проведенного исследования заложены следующие методические положения:

1. Системный подход, выражающийся в рассмотрении инвестиционного процесса по всем этапам создания готовой строительной продукции.
2. Оргпроектирование рассматривается с учётом включения в систему главка научного и проектного блоков.
3. Рациональное соотношение производственного, проектного и научного блоков определяется, исходя из предлагаемых показателей науки и проектоёмкости, а также производственной программы главка.
4. Методика проектирования структуры аппарата главка основывается на построении дерева целей по функциям управления.
5. Создание в структуре главка единого научно-исследовательского и проектного института.

Проведенные на основе описанных методических положений исследования и разработки показали, что решение многих организационных проблем управления региональным строительным комплексом может быть найдено при создании на базе действующего главного территориального управления по строительству. Выбор в качестве базы для организационного объединения науки с производством именно главка объясняется его высокой самостоятельностью в создании конечной продукции, возможностью концентрации больших объемов работ, постоянством зоны функционирования. Объемы СМР, выполняемые главком, требуют для своего научного и проектного обеспечения формирования достаточно крупных подразделений.

В производственную структуру научно-проектно-производственного главка (НППГ) кроме строительно-монтажных организаций, предприятий стройиндустрии, баз механизации и автотранспорта должны вводиться научные и проектные организации, которые совместно с группами ППР, отделами главных технологов, конструкторских бюро, строительными лабораториями трестов и предприятий образуют научно-технический комплекс НППГ. Научно-технический комплекс главка, взаимодействуя с другими научно-исследовательскими и проектно-конструкторскими организациями, должен обеспечить интенсивное развитие строительного производства в регионе.

СТРАТЕГИЯ И ТАКТИКА СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ЗАСТРОЙКИ ГОРОДОВ НА ОСНОВЕ ПРОЕКТНОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ

*Торкатюк В.І., Радіонова Л.А., Данильченко Є.П., Лусь В.І.,
Овчелупова О.М., Харківська національна академія міського господарства*

В последние годы в связи с общим подъемом экономики страны, ростом благосостояния ее граждан, развитием ипотечного кредитования, строительная отрасль Украины пришла на более высокий интенсивный путь своего развития. Одновременно наблюдаются качественные изменения украинского рынка недвижимости: на него приходят новые сильные, в том числе иностранные, компании. Украинские застройщики активно выходят на рынки капитала, происходят слияния и поглощения мелких компаний более крупными, а сами крупные компании трансформируются в инвестиционно-строительные холдинги.

Высокая доходность строительства жилья в прошедшие шесть лет продолжает все более настойчиво привлекать отечественных девелоперов, которые все более активно осуществляют поиск новых площадок и инициацию новых проектов.

В настоящее время ситуация на рынке значительно отличается от той, которая была в 2002-2006 годах, что обусловлено следующими аспектами:

1) изменился порядок отвода земли под строительство. Ранее землю можно было получить в счет квадратных метров построенных в будущем, теперь, при внедрении земельных аукционов, за землю необходимо платить сразу;

2) изменились спрос и предложение на жилье и потребительские предпочтения. Раньше работала схема – строители начинают строить, и как только первый этаж «вылезает» из земли – начинают продавать квартиры. В дальнейшем – строительство уже финансируется покупателями. Таким образом, отсутствовала необходимость привлекать большие финансовые ресурсы. Но после знаменитого скандала с «Элитой-Центром» и еще ряда афер, покупатели очень осторожно стали относиться к вложению средств в новостройки. В настоящее время они уже не торопятся приобретать квартиры

в начальной стадии строительства, обеспокоенные участвовавшими случаями замораживания строек. К тому же, покупатели стали требовательней относиться к техническому состоянию недвижимости, приобретаемой в новых домах.

3) изменился механизм финансирования строительства жилья, определенный законодательством. Раньше застройщик мог привлекать денежные средства от физических лиц и распоряжаться ими по своему усмотрению. Теперь, после вступления в силу Закона Украины «О финансово-кредитных механизмах и управлении имуществом при операциях с недвижимостью» от 19.06.2003 г. с изменениями и дополнениями, застройщик вынужден привлекать денежные средства на строительство только через финансовых посредников.

4) обострилась конкуренция на рынке. Еще недавно количество новостроек было очень мало. Теперь счет строительных площадок и заявленных проектов идет на «десятки» и да же «сотни».

Все перечисленные выше особенности жилищного строительства в Украине могут привести в ближайшее время к тому, что инвестиционные проекты, где обеспечению финансирования не уделено должного внимания, не могут быть реализованы.

В настоящее время застройщики приходят к осознанию необходимости внедрения методологии проектного управления, получившую широкое применение за рубежом и лишь иногда встречающуюся в практике украинских предприятий.

Именно поэтому, сегодня необходимо анализировать имеющуюся практику украинского девелопмента и, сопоставляя ее с практикой, применяемой в экономически развитых странах, находить решения по тем проблемам, которые существуют.

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРИРОДНЫМ ГАЗОМ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ

Торкатюк В.І., Коненко В.В., Харківська національна академія міського господарства

В украинской экономике исторически сложилась ситуация, при которой топливно-энергетическому комплексу (ТЭК) принадлежит одно из ведущих мест. Более того, роль этого комплекса как сердцевины экономики непрерывно возрастает. В свою очередь, в топливно-энергетическом комплексе на роль лидирующей отрасли наряду с электроэнергетикой и совместно с ней претендует газовая промышленность, которую в последние годы стали правомерно называть основной опорой, становым хребтом украинской экономики.

Ведущее положение и возрастающая роль газовой отрасли в экономике Украины предопределены целым рядом объективных обстоятельств,

действием ряда факторов долговременного характера, влияние которых на структуру экономики возрастает во времени.

Во-первых, экономика Украины унаследовала от советской преимущественно сырьевую ориентацию промышленного производства. Подобная ориентация в годы экономического кризиса усугубилась и приобрела устойчивый характер. Прогностический анализ свидетельствует, что в ближайшие годы преобладание сырьевых отраслей в структуре украинской экономики сохранится ввиду отсутствия предпосылок развития перерабатывающих сырьевых отраслей, а также отраслей машиностроения и металлообработки. Так как газовая промышленность - одна из крупнейших в сырьевом комплексе, то несомненно, что ей по-прежнему будет принадлежать ведущее место как составной части сырьевых отраслей украинской экономики.

Во-вторых, нельзя снимать со счетов внутренние потребности отечественной экономики в газе как в энергетически эффективном топливе и в продукте химической промышленности. Если, вдобавок, принять во внимание, что природный газ представляет экологически чистое топливо и практически незаменим в коммунальном хозяйстве, в бытовом потреблении, то становится очевидным естественное стремление не, только не сокращать, но и увеличивать потребление газа.

Справедливость и обоснованность высказанных утверждений подтверждается тем несомненным фактом, что стремление к увеличению внутреннего потребления газа и к вывозу его как в страны СНГ так и в экономически развитые страны Западной Европы, не только не ослабевает, но даже усиливается

Огромное преимущество газа перед другими видами теплотворных продуктов заключается в том, что он представляет экологически безвредное или мало вредное топливо в отличие от угля и мазута. В сравнении с другими видами ископаемого топлива природный газ выделяет большее количество тепла на единицу веса и в гораздо меньшей степени загрязняет воздух продуктами сжигания. В частности, природный газ при сжигании не образует сернистых веществ и выделяет в 6 раз меньше оксидов азота в расчете на единицу энергии, чем нефть, бензин или уголь.

Добываемый природный газ достаточно легко передается на большие расстояния, представляет многофункциональное топливо, пригодное не только для стационарных установок, но и для транспорта. По мере постепенного сокращения такого самого распространенного энергоносителя как нефть и производные от него бензин и мазут в процессе перехода к альтернативным более экологичным источникам газ способен стать на длительное время ключевым носителем энергии.

Кроме того, газ — практически незаменимый вид широко распространенного сырья для химической промышленности, из которого изготавливаются самые разные виды удобрений, полимеров. Применение газа в качестве удобного, недорогого топлива в коммунальном хозяйстве, в быту создает неоценимые удобства для населения, в особенности - в сельской

местности. Газификация сел в Украине по своему значению сравнима с электрификацией в двадцатые-тридцатые годы. Газовые сети обладают способностью доведения конечного продукта до любого потребителя при условии наличия магистральных трубопроводов и их ответвлений.

Но газификация, газоснабжение обладают своими уязвимыми местами. Экономичное транспортирование газа по трубопроводам высокого давления требует значительных затрат на их прокладку, обслуживание, замену. Это жестко привязанные к земле, непереключаемые коммуникации, прокладка и эксплуатация которых на чужих территориях, связана с необходимостью внесения платы за предоставление трассы и опасностью несанкционированного использования транспортируемого газа на транзитных территориях.

Газ сложнее накапливать про запас в резервных емкостях в сравнении с жидкими и твердыми топливами, применение сжиженного газа и подземных хранилищ только частично решает проблему. Отделение от основной массы газа определенных весовых и объемных долей требует решения нелегкой задачи измерения величины отделяемой части, для чего необходимы газовые счетчики, устанавливаемые и постоянно действующие у каждого потребителя. В общих трубопроводах не представляется возможным разделить потоки газа, принадлежащие разным производителям, лицам. Газ достаточно опасен в обращении, способен приводить к взрывам, в связи с чем его применение связано с необходимостью принятия особых мер предосторожности.

Но преимущества газа как топлива и химического сырья намного превосходят его недостатки, отдельные из которых, например, пожароопасность свойственны всем видам топлив. В силу этого большинство потребителей тепловой энергии тяготеют к преимущественному применению этого вида топлива в котельных, на теплоэлектростанциях, в домашнем хозяйстве.

Тенденция к повышению доли газа как составляющей топливно-энергетического баланса страны при нынешних и предвидимых возможностях его добычи и внутреннего потребления не может рассматриваться как благоприятный фактор улучшения структуры потребления топлива. Мировая практика свидетельствует, что доля газа как топлива в энергетическом балансе не превышает 30%. И это не потому, что газ уступает по качеству другим видам топлива, а в силу ограниченности возможностей его добычи и относительной дороговизны при исчислении стоимости в ценах мирового рынка. Следствием структуры потребления разных видов топлив, сложившейся в Украине в последние годы, служит не ее рационализации, а низкие внутренние цены на газ и бессистемная газификация, проводившаяся без учета ресурсных ограничений и очевидных предпочтений.

В силу явных преимуществ природный газ стал в известном смысле замыкающим топливно-энергетическим ресурсом, от использования которого складывается структура внутреннего потребления топлива и

энергии как промышленностью, так и населением.

Относительная стабилизация экономической ситуации в Украине, переход к устойчивому функционированию и подъему производства во многом зависят от степени обеспечения регионов Украины топливом и энергией, в том числе природным газом.

Региональное газоснабжение выполняет также важнейшую социальную функцию, обеспечивая потребности населения, домашнего хозяйства.

Дефицит топливно-энергетических ресурсов в ряде регионов страны обусловлен значительным усложнением и удорожанием освоения ресурсных источников и высокой долей указанных ресурсов в экспорте. В то же время, основной причиной сбоев в обеспечении регионов Украины топливом и энергией служит несовершенство управления производством, распределением, рыночным обращением топливно-энергетического продукта на общегосударственном, региональном, местном уровнях. Это в полной мере относится и к управлению процессами добычи, транспортирования, поставки, распределения, продажи газа.

В современной экономике Украины механизмы обеспечения закупок и поставок, потребления природного газа неизбежно приобретают рыночные черты, отличающие их от присущих государственным планам распределения и гарантированного материально-технического снабжения. В условиях перехода к рыночным отношениям и рыночным методам хозяйствования вступают в силу законы саморегулирования частично свободного рынка природного газа, управляемого на основе механизмов спроса и предложения, конкуренции, торга.

В то же время естественная монополия газовой отрасли значительно ограничивает допустимость перехода к свободному рынку газа, требует не только государственного регулирования рынка, но и непосредственного участия государства в управлении обеспечением потребностей регионов Украины в природном газе, необходимом и производственным предприятиям, и коммунально-бытовым службам, и населению.

Первоочередными в газовой промышленности является решение таких задач:

- достижение рациональной структуры потребления топливно-энергетических ресурсов;
- необходимость преобразования организационных форм и методов регионального управления газообеспечением многочисленных потребителей природного газа, адаптации управления к складывающимся рыночным отношениям;
- непосредственное государственное управление процессами производства, распределения, ценообразования на природный газ, вытекающими из монопольного характера газовой отрасли.

ДИНАМІКА ТЕНДЕНЦІЙ ДОБУВАННЯ КОРИСНИХ КОПАЛИН ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Пруненко Д.О., Харківська національна академія міського господарства

В сучасних ринкових умовах для підтримки виробничих потужностей промислових підприємств потрібні не тільки капітальні вкладення, але й принципово нові рішення з перерозподілу природних ресурсів, їх концентрації на найбільш ефективних ділянках виробництва.

Проблема управління ресурсами і, зокрема, природними ресурсами, завжди привертала увагу вчених. Широко відомі роботи Амоші О.І., Астахова О.С., Вагонової О.Г., Майзеля В.А., Кабанова А.І., Прокопенко М.Д., Райхеля Б.Л., Решетілової Т.Б., Саллі В.І., Чумаченко М.Г., Ходжаєва Р.А. Але відома прогалина існувала у дослідженні комплексного управління виробничими ресурсами, особливо в плані ефективності природокористування в умовах обмеженості запасів корисних копалин.

Аналізуючи динаміку за такими видами корисних копалин, ми бачимо, що у 2003 – 2006 р. р.:

- руди та концентрати залізні неагломеровані в млн. т., їх обсяг постійно збільшувався з 63 до 74 млн. т., тобто у 1,2 рази;
- руди та концентрати залізні агломеровані в млн. т., їх обсяг постійно збільшувався з 58,9 до 68,3 млн. т., тобто у 1,15 рази;
- гіпс в тис. т., його обсяг постійно збільшувався з 321 до 376 тис. т., тобто у 1,2 рази;
- піски природні в млн. куб. м., їх обсяг постійно збільшувався з 7,2 до 12,7, тобто у 1,8 рази;
- галька, гравій, щебінь та камінь-зроблений в млн. куб. м., його обсяг постійно збільшувався з 34,5 до 45,7 млн. куб. м., тобто у 1,3 рази;
- каолін та глини, каолінові інші в тис. т., їх обсяг постійно збільшувався з 1176 до 1777 тис. т., тобто у 1,5 рази;
- сіль і хлорид натрію чистий в тис. т., його обсяг постійно збільшувався з 3863 до 5996 тис. т., тобто у 1,5 рази.

Ці тенденції показують, що розвиток добувної галузі йде повільно і не відповідає потребам інших галузей економіки.

Отже, процеси природокористування з обмеженими промисловими запасами не базуються на оптимальному використанні природних і інших виробничих ресурсів.

ГАРМОНИЧНАЯ СИСТЕМА ВОСПРОИЗВОДСТВА ВЫСОКОГО УРОВНЯ ЖИЗНИ НА УКРАИНЕ - ОТ ИДЕИ ДО РЕАЛЬНОГО РЕЗУЛЬТАТА

*Мамаева Т.А., Харьковская национальная академия городского хозяйства
Стрильчик В.Б.. Ассоциация легальных финансовых институтов (АЛФИ),
«Школа денег», г. Киев*

Украина – прекрасная страна, с огромными людскими ресурсами, где живут и трудятся специалисты различного направления, в том числе строители и предприниматели, учёные и мастера, каждый со своим творческим подходом.

Однако, уровень жизни большинства людей просто не соответствует нормальным человеческим требованиям. А возможности для этого в нашей стране огромные, они далеко не использованы (человеческий потенциал и сырьевые ресурсы, природно-климатические условия и высокая духовность граждан нашей страны). Так говорят об украинцах и в Америке, и в Европе: 22% самых богатых людей Америки – не американцы, а выходцы из Украины.

Нужны новые, дополнительные знания, оказывается можно и нужно научиться жить достойно и обеспеченно, радуясь жизни, творя прекрасное.

Целью осуществления совместного творчества мыслящих, опытных, ответственных за страну и свой народ создателей научной концепции, организаторов и обучающихся является:

- объединение усилий среди творческих людей на Украине по достижению благородной задачи:

- создание в г. Харькове постоянно действующих семинаров: как в нашей стране обучить больше людей стать:

- «счастливыми среди счастливых» – девиз членов общественной академии ОДА НАУК «Осознание любви» (Мамаева Т.А.) и

- богатыми материально и духовно, а также помочь достичь этого другим желающим - АЛФИ, «Школа денег» (В.В.Адамович, В. Стрильчик).

Идея АЛФИ (создатель - В.В. Адамович, г. Киев) своевременна и благородна: создать новую гармоничную реальность жизни на Украине: от рождения объединенных усилий - оказывается всему можно научиться достойными методами, как стать обеспеченными и создать все возможности для раскрытия своего безграничного, уникального потенциала для творческого роста и личного счастья.

21.09.2008г. в г. Харькове в стенах Экономико – Правового Университета состоялся Базовый семинар АЛФИ по наработке качеств под девизом «Не тяжкий труд, а мысли ход определяет их доход». На семинаре присутствовали творчески настроенные специалисты из городов Харькова, Киева, Макеевки.

Вопросы были предложены организаторами семинара под руководством В.В.Адамовича, В. Стрильчика и их талантливых

помощников для решения поставленных задач, которые предусматривают чёткую систему знаний, и их последовательность изучения в соответствии с объективными Законами Жизни.

В Харьковской национальной академии городского хозяйства (Мамаева Т.А) – [5] исследована система объективных экономических законов, которая была положена в основу создания концепции при решении глобальной цели.

Так родился «мыслей ход» гармоничной системы повышения уровня жизни на Украине:

1-й Закон: «Экономическая Мысль»

- создание глобальной ИДЕИ,
- формулирование ЦЕЛИ, конкретных задач.

2-й Закон: «Экономика связи Всеобщего»

- в мире всё едино, целостно и живёт по объективным Законам.

3-й Закон Высшей Жизни: «Экономика бесконечных уровней бытия»

- знание современной реальности, путей решения поставленных задач,
- сбор творчески настроенных единомышленников, объединения их вокруг ИДЕИ.

4-й Закон: «Полярность эконо-мик-и» (ЭКО – материя и ИК – Дух объединяются в НОМ – объективных законах Жизни).

- создание экспериментальной «Школы целостности» (ОДА НАУК «Осознание Любви» (Мамаева Т.А., Иванова А.М.)

5-й Закон – «Цикличность развития экономики»

- обучение команды и желающих через «Школу денег» (В.Стрильчик и подготовленная команда обучающихся): время пришло стать богатым и счастливым, пройдя этап познания бедности.

6-й Закон – «Причин и следствий». Результат мыслительного процесса: О чём и как думаешь, то и имеешь. Закон достойной Жизни человека через саморазвитие, передавая свой опыт другим, живя достаточно, достойно, мудро, смело, становясь творцом прекрасного, гармоничного, воспроизведя себя во имя счастья и благополучия.

- разработка силами АЛФИ (В.В.Адамович, В. Стрильчик), Общественной организации ОДА НАУК «Осознание Любви» (Мамаева Т.А., Иванова А.М.) концепции обучения для создания НОВОЙ ГАРМОНИЧНОЙ РЕАЛЬНОСТИ НА УКРАИНЕ «СТАТЬ БОГАТЫМ и СЧАСТЛИВЫМ»,

- предложить ректорам вузов г. Харькова (место рождения идеи) предоставить возможность обучения преподавателей, студентов, как потенциально способных будущих творческих личностей, специалистов, создателей ГАРМОНИЧНОЙ ЖИЗНИ на Украине.

7-й Закон - «Экономика возрождения, воспроизводства». Роль женщины в возрождении экономики (себя, семьи, страны).

Результат идеи: «Найти свою собственную жизненную мудрость» чётко систематизирован ранее в стенах ХНАМГ (Т.А.Мамаева) и представлен в табл. 1.

Таблица 1 - Система объективных законов, синергетического подхода глобальной эволюции и путей раскрытия потенциала человека

<i>№ закона</i>	<i>Суть объективного закона</i>	<i>Синергетика как массовые процессы жизнедеятельности, творчества</i>	<i>Индивидуальный внутренний потенциал специалиста, личности</i>	<i>Реальные пути повышения потенциала (способностей) человека</i>
1	2	3	4	5
1	Мысль	Многовариантность эволюции	Бесконечность индивидуального творчества	Ответственность за качество мыслетворения
2	Аналогия	Выбор оптимальных путей развития	Совершенствование индивидуальных достижений	Обобщение путей развития личности
3	Бесконечность развития	Возможность ускорения темпов развития	Ускорение темпов бесконечного развития личности	Рост идей по экспоненте (в степени)
4	Полярность	Влияние индивидуальности на макросоциальные процессы страны	Влияние личных достижений на развитие страны в целом	Потенциал саморазвития личности
5	Цикличность	Недопустимость навязывания путей развития	Единство и спиралевидное развитие жизни	Развитие по принципу спирали Фибоначи
6	Причины и следствия	Неопределённость, нестабильность развития	Положительная направленность мыслетворчества	Идеи высшего творчества и объективности
7	Возрождение	Необратимость развития, эволюционность и целостность мира	Возрождение личности, общества, страны в целом с учётом лучших достижений прошлого и научно-технического прогресса в мире на духовной основе в настоящее время	Принцип развития жизни: 1. в прошлом – $1+1+2+3+4\dots$, 2. в настоящем времени - как $1+10+100 + 1000+10000\dots$ (скорость творчества)

ТЕОРІЯ ІНВЕСТИЦІЙ В СУЧАСНІЙ МАКРОЕКОНОМІЦІ

Цимбалюк О.А., Харківська національна академія міського господарства

В макроекономіці під інвестиціями розуміють реальні інвестиції, тобто капіталовкладення приватної фірми чи державою у виробництво тієї чи іншої продукції.

Економічна теорія виділяє три типи інвестицій:

- виробничі інвестиції, тобто інвестиції в машини, обладнання, устаткування;

- інвестиції в житлове будівництво,

- інвестиції в товарно-матеріальні запаси.

Розрізняють валові і чисті інвестиції.

Валові інвестиції – це інвестиції на заміщення старого обладнання в розмірі амортизації плюс інвестиції на розширене виробництво.

Чисті інвестиції – це валові інвестиції, зменшені на суму амортизації основного капіталу.

Інвестиційний попит складається з двох частин: з попиту на заміщення використаного капіталу та з попиту на збільшення чистого реального капіталу.

Інвестиційний попит – це дуже динамічна й мінлива частина загального попиту. Вона залежить як від об'єктивних факторів (економічної кон'єктури, очікування норми чистого прибутку, процентної ставки), так і від суб'єктивного фактору (бажання розширення приватного виробництва).

Кількість інвестиційних проектів, які приваблюють виробників, залежить від обсягу інвестицій, а також від величини процентної ставки.

Для того, щоб інвестиційний проект був прибутковим, доход від його реалізації має перевищувати витрати на його впровадження. Підвищення ставки проценту призводить до того, що зменшується кількість прибуткових інвестиційних проектів та, відповідно, скорочується попит на інвестиційні товари.

Інвестиції залежать від реальної (r), а не від номінальної процентної ставки.

Функція інвестицій має вигляд:

$I = e - dr$, де:

I – інвестиційні витрати;

e – автономні інвестиції, які не залежать від процентної ставки, а визначаються зовнішніми економічними факторами, наприклад, запасами корисних копалин тощо;

d – емпіричний коефіцієнт чутливості інвестицій до динаміки процентної ставки;

r – реальна процентна ставка (вартість запозичення).

Попит інвестицій можна подати в графічній формі.

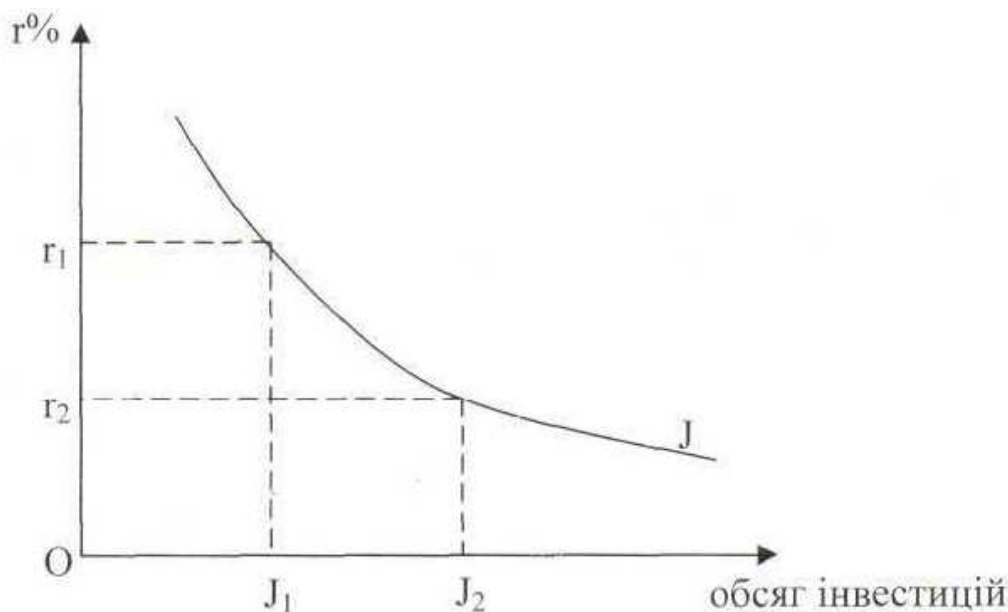

Рис. 1. Попит на інвестиції

Графік інвестиційного попиту нахилений до низу; чим вища ставка проценту, тим менша кількість інвестиційних проектів буде прибутковою. Іншими словами, прибутковість інвестицій перебуває в оберненій залежності від ціни капіталу, і вища процентна ставка змушує фірми анулювати певні інвестиційні проекти.

Окрім процентної ставки на інвестиції також впливають і інші сили. Насамперед це:

- зростання ВВП, переміщує криву інвестиційного попиту вгору праворуч;
- зростання податків на прибутки чинитиме депресивний вплив на інвестиції і крива інвестиційного попиту зсуватиметься ліворуч;
- песимістичні очікування інвесторів переміщують криву інвестиційного попиту ліворуч, а оптимістичні, навпаки, - праворуч.

Інвестиції – це найнестабільніший компонент сукупних витрат. Поведінку інвестицій важко передбачити, оскільки вони залежать від таких мінливих факторів, як успіх або невдача нових, невипробуваних виробів, зміни у податкових та процентних ставках, політичних відносинах, підходах до стабілізації економіки та інших змінних елементів економічного життя.

Сучасна економічна думка щодо попиту на інвестиції має деякі відмінності. Відповідно концепції неокласиків, підприємці проводять інвестування з метою досягнення оптимального розміру капіталу. Тому функцію інвестиційного попиту можна подати у такому вигляді:

$$I_a = B(K^o - K_t); 0 < \beta < 1, \text{ де:}$$

I_a – обсяг автономних інвестицій на період t ;

K^o – оптимальний обсяг капіталу;

K_t - фактичний обсяг капіталу;

β – коефіцієнт, що характеризує міру приближення діючого капіталу до оптимального за період t .

Для визначення оптимального розміру капіталу, використовують виробничу функцію Кобба-Дугласа:

$$Y = K^a \times L^{1-a}; 0 < a < 1, \text{ де:}$$

Y – оптимальний обсяг капіталу;

a – показник, за яким визначаються вклад капіталу у випуск продукції;

K – обсяг капіталу;

L – витрати на робочу силу.

ДИНАМІКА ЗМІН ТЕНДЕНЦІЙ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Бондаренко О. О., Економіко-технологічний університет, м. Бровари

Рівень інвестиційної діяльності в Україні ще не відповідає потребам забезпечення сталого розвитку вітчизняної економіки. Активізація інвестиційного складника зростання економіки України передбачає стимулювальну фіскальну і монетарну політику держави, а органи влади повинні вжити дієвих заходів не тільки щодо максимального залучення всіх джерел інвестицій, а й щодо ефективнішого використання інвестиційних ресурсів. Розвиток вітчизняної економіки засвідчує, що навіть високі темпи приросту інвестицій в основний капітал не забезпечують необхідних темпів зростання ВВП.

Провідними вченими зроблено значний внесок до методології, теоретичного і практичного обґрунтування питань, пов'язаних з управлінням, обліком, аналізом та контролем операцій з капітальними інвестиціями. Загальні проблеми теорії і практики управління, обліку та аналізу операцій з капітальними інвестиціями отримали висвітлення в працях таких вітчизняних вчених: І.О. Бланка, С.І. Головацької, З.В. Задорожнього, Г.Г. Кірейцева, Б.С. Кругляка, Я.Д. Крупки, Б.М. Литвина, В.О. Ластовецького, А.А. Пересади, М.С. Пушкаря, В.В. Сопка, І.Д. Фаріона, С.І. Шкарабана та інших, російських вчених – А.А. Баширова, М.Ф. Дячкова, П.Й. Злобина, В.В. Ковальова, А.Ш. Маргуліса, В.М. Матюшина, Я.С. Мелкумова, О.С. Наринського, Я.В. Соколова, а також зарубіжних вчених В. Беренса, П. Хавранека, У. Шарпа та інших.

Розширення діючих підприємств охоплює будівництво додаткових виробництв, що зумовлює збільшення капітальних інвестицій, до яких входять інвестиції в новий капітал (основні засоби), інші необоротні матеріальні активи: витрати на збільшення майбутніх вигод, інвестиції у необоротні матеріальні активи. В технологічній структурі капітальних інвестицій розподіляються інвестиції на такі напрямки: в основний капітал (капітальне будівництво, придбання машин та обладнання), на необоротні

матеріальні активи, на капітальний ремонт, на нематеріальні активи, на формування основного стада.

Оскільки ефективність використання капіталовкладень значною мірою залежить від прогресивності їх технологічної структури, виникає необхідність аналізу чинників, що визначають цю структуру. Тенденції змін показників досліджені на динамічних рядах за 2002 – 2006 р. р.:

- всього по Україні за ці роки вони збільшились з 46,6 млрд. грн. до 149 млрд. грн., тобто у 3,2 рази;
- в основний капітал за ці роки вони збільшились з 20,8 млрд. грн. до 71,5 млрд. грн., тобто у 3,4 рази;
- на придбання машин та обладнання вони збільшились з 16,3 млрд. грн. до 53,7 млрд. грн., тобто у 3,3 рази;
- на інші необоротні матеріальні активи вони збільшились з 704 млн. грн. до 2,5 млрд. грн., тобто у 3,5 рази;
- на нематеріальні активи вони збільшились з 4,2 млрд. грн. до 4,6 млрд. грн., тобто у 1,1 рази;
- на капітальний ремонт вони збільшились з 4 млрд. грн. до 16 млрд. грн., тобто у 4 рази;
- на формування основного стада вони збільшились з 393 млн. грн. до 645 млн. грн., тобто у 1,6 рази.

На технологічну структуру також впливає розподіл капіталовкладень між виробничою та невиробничою сферою, оскільки у виробничих вкладеннях частка будівельно-монтажних робіт нижча, ніж у невиробничих. Суттєво впливає на технологічну структуру галузева структура капіталовкладень. Відносне збільшення асигнувань у галузі з традиційно високими частками витрат на устаткування (машинобудування, приладобудування, легка, харчова промисловість) зумовлює зростання активної частки вкладень і покращання технологічної структури. Прогресивнішою є така технологічна структура капітальних інвестицій, в якій частка витрат на придбання обладнання зростає.

ДИНАМІКА ТЕНДЕНЦІЙ ІНДЕКСІВ СПОЖИВЧИХ ЦІН І ТАРИФІВ НА ОКРЕМІ ВИДИ ПОСЛУГ

Голубовський Г. П., Економіко-технологічний університет, м. Бровари

Економічна ситуація в Україні характеризується нестабільністю, що пов'язана насамперед з поширенням інфляційних процесів. Одним з суттєвих її проявів є уповільнення ділової активності суб'єктів господарювання через нестачу кредитних коштів та – як наслідок – значне скорочення обсягів виробництва продукції. Зменшення обсягів виробництва у свою чергу приводить до скорочення робочих місць та посилення інфляційних процесів. У таких умовах набуває актуальності вирішення проблеми аналізу

макроекономічної ситуації в країні з метою попередження виникнення кризових процесів.

Дослідження природи економічних криз та розробка механізмів їх попередження є предметом дослідження багатьох дослідників таких як: С. Аукціонек, В. Бессонов, В. Волконський, Є. Гайдар, С. Гурієв, В. Дребенцов, М. Делягін, Р. Єнтов, І. Жилиєв, В. Івантер, А. Ілларіонов, Г. Клейнер, О. Луговий, В. Полтерович, В. Стародубовський, С. Цухло, А. Яковлєв та ін.

На нашу думку, в умовах поширення інфляції інструментом моніторингу зародження і розвитку кризових ситуацій є системне дослідження динаміки змін індексів споживчих цін на послуги вітчизняних підприємств.

Динаміка змін індексів споживчих цін (грудень до попереднього року у відсотках) досліджувалась на базі даних ретроспективи 2000 – 2006 р. р. за такими видами послуг:

- електроенергія, газ тепло та води змінився у 2000 – 2001 р. р. із 135 до 105, а потім поступово зростав до 110 у 2005 р., а в 2006 р. до 185 відсотків;
- діяльність готелів, індекс цін був на рівні 114 – 120 %;
- діяльність залізничного транспорту за 2000 – 2001 р. р. значно зменшився, потім продовжував зменшуватись до 100,8 % у 2005 р., а в 2006 р. зріс до 142 %;
- поштова та кур'єрська діяльність, індекс цін значно впав у 2001 р. і піднявся у 2002 та у 2005 р. р.;
- діяльність зв'язку, індекс цін значно впав у 2001 р. і піднявся у 2002 та у 2006 р. р.;
- операції з нерухомим майном – індекс цін значно знизився у 2001 р. і піднявся у 2005 та у 2006 р. р.;
- початкова загальна освіта – індекс цін значно знизився у 2001 р. і піднявся у 2005 та у 2006 р. р.;
- середня освіта – індекс цін був на рівні 107 – 117 %;
- вища освіта – індекс цін був на рівні 107 – 116 %;
- діяльність у сфері охорони здоров'я людини – індекс цін був на рівні 108 – 116 %;
- діяльність у сфері спорту – індекс цін спочатку знизився, а потім значно зріс до 122 % у 2006 р.;
- надання індивідуальних послуг – індекс цін спочатку знизився, а потім значно зріс до 119 % у 2006 р.

Визначення індексів цін на перелічені види послуг дозволяє оцінити та спрогнозувати негативні наслідки не лише суто економічного, але й соціального характеру, що забезпечує комплексний підхід до вивчення природи, характеру і проявів кризових процесів на макрорівні і є дієвим інструментом їх попередження.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПРИОРИТЕТНЫХ НАПРАВЛЕНИЙ РАЗВИТИЯ РЕГИОНА ПРИ ФОРМИРОВАНИИ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ

Штефан С.І., Харківська національна академія міського господарства

Актуальной на современном этапе развития остается проблема эффективного использования экономических ресурсов региона. В связи с этим при формировании местных бюджетов важно учитывать особенности регионального развития, определять приоритетные отрасли.

В частности речь идет о стимулировании развития строительной отрасли, которая является инвестиционной, поскольку формирует инвестиционный спрос и играет ведущую роль в процессах валового накопления основного капитала в регионе.

Важным фактором эффективного функционирования системы местного налогообложения является создание институциональных условий.

Основной проблемой институционального обеспечения государственной региональной политики Украины является несформированность системы учреждений (органов, социальных институтов), способных во взаимодействии и координации осуществлять эффективную реализацию задач государственной региональной политики.

В настоящее время в Украине существует необходимость определения центрального органа исполнительной власти, ответственного за региональную политику и развитие местного самоуправления. Такой орган должен сосредоточивать решение целого ряда проблем, среди которых:

- разработка проектов законодательных и нормативных документов по вопросам региональной политики и местного самоуправления;
- обоснование и внедрение механизмов реализации государственной региональной политики;
- внедрение планово-прогнозного механизма управления региональным развитием, координация разработки региональных комплексных программ развития и целевых региональных программ;
- проводка комплексного мониторинга социально-экономического развития регионов;
- осуществление экспертизы решений относительно отраслевого развития (определение, как они могут обозначиться на региональном развитии и межрегиональных диспропорциях);
- обоснование принципов и проводка административно-территориальной реформы ;
- нормативно-правовое и методическое обеспечение межрегионального и трансграничного сотрудничества и т.п.

При центральном органе исполнительной власти по вопросам региональной политики и местного самоуправления целесообразно иметь научно-аналитическое учреждение, которое бы проводило разноаспектный комплексный мониторинг тенденций и проблем социально-экономического

развития регионов, обоснование механизмов государственной региональной политики и т.п. В Украине такое учреждение может быть создано среди существующих научных и научно-аналитических учреждений с соответствующим изменением их организационной структуры и финансового обеспечения.

Решая проблемы общей политики регулирования социально-экономического развития страны и конкретного региона, нужно учитывать тот факт, что она тесно переплетается с другими ее составными, а экономическая политика и механизм хозяйствования на всех уровнях должны быть четко скоординированными и согласованными. Это в первую очередь относится к формированию и распределению государственного и местных бюджетов.

ИНВЕСТИЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ

Володіна І.М., Харківська національна академія міського господарства

Процесс экономического роста означает устойчивое, долгосрочное увеличение реального валового внутреннего продукта (ВВП), т. е. увеличение количества производимых в стране товаров и услуг и повышение на этой основе уровня жизни населения. Существует теснейшая взаимосвязь между уровнем жизни и производительностью труда, отражающей количество товаров и услуг, создаваемых работником или работниками за определенный период времени.

Важное место среди всех факторов производства занимает капитал, главная черта которого в том, что он сам является продуктом производства, т. е. относится к воспроизводимым ресурсам, и его величина и масштабы накопления могут быть во многом заранее определены обществом. Именно поэтому экономисты рассматривают увеличение инвестиций в производственную сферу как важнейший способ повышения производительности труда.

Ориентиром и мотивом инвестиционной деятельности, ее исходным принципом является *целенаправленность*, которая предполагает разработку системы целей, включающей социальные, экологические, экономические и другие цели

С принципом целенаправленности непосредственно связан *принцип эффективности*. Об общей эффективности можно судить по степени достижения поставленных целей. Экономическая эффективность проявляется в конечном счете в приросте результативности всего национального хозяйства и его отдельных звеньев, в том числе в увеличении объемов производства полезной для общества продукции, работ и услуг, улучшения их качества, повышения производительности труда, экономии всех видов

ресурсов, улучшения использования фондов. При разработке и практическом осуществлении инвестиций упор должен быть сделан на эффективности, соблюдение этого принципа представляется строго обязательным. Инвестиции, не обеспечивающие, а ухудшающие ее состояние, не нужны и обречены на провал.

С принципом эффективности тесно связан *принцип оптимальности*, который ориентирован на получение максимальных результатов от осуществления инвестиций.

Существуют многие другие принципы, связанные с проблемами наиболее эффективного управления инвестиционной деятельностью. Среди них следует отметить такой принцип как *готовность инвестирования*, т. е. степень подготовленности инвестиции к практической реализации. Готовность характеризуется рядом признаков, в частности полной и глубинной разработкой инвестиционного проекта, соответствием выбранного варианта теоретическим положениям и другими признаками.

Важнейшим признаком готовности является *социальная, экологическая и экономическая защищённость физических и юридических лиц, каждого человека в процессе инвестирования*.

К центральным направлениям социальной политики принадлежат повышение уровня жизни населения и поддержка его наиболее уязвимых социальных групп.

Снижение общего уровня, а также усиление необоснованного социального и территориального неравенства в уровне и качестве жизни, является источником обострения социального напряжения, роста недоверия к региональной и местной власти, что есть тормозит экономическое и социальное развитие региона.

СТРАТЕГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ УПРАВЛЕНИЯ ИНВЕСТИРОВАНИЕМ В СТРОИТЕЛЬСТВЕ

Єгорова О.Ю., Харківська національна академія міського господарства

Проблема стратегического управления инвестированием становится очень актуальной в условиях повышения нестабильности условий работы предприятий. Недостаточная проработка процесса стратегического управления инвестированием, неподготовленность руководителей разного уровня к принятию обоснованных, взвешенных и обдуманных решений ведет к таким явлениям, как разрыв хозяйственных связей, невыполнение договорных обязательств, взаимные неплатежи и, главное, снижение инвестиционной активности. На большинстве предприятий часть проблем, требующих стратегического реагирования, ускользает от внимания руководителей. Система принятия решений нуждается в повышении роли стратегического управления инвестиционной деятельностью предприятия. В связи с этим актуальной становится разработка её методики.

Задача — формирование множества стратегических альтернатив на основе анализа внутренней и внешней среды предприятия, разработка инвестиционной стратегии предприятия, прогноз стратегии изменения уровня использования его инвестиционного потенциала в условиях реализации данной стратегии.

Таким образом, необходимо создание алгоритма стратегического управления инвестированием, состоящего из ряда этапов. Для стратегических решений характерно, что их принятие осуществляется путем выбора из дискретного множества известных заранее вариантов.

ІНВЕСТИЦІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Домбровська Г.П., Геращенко І.О., Українська інженерно-педагогічна академія, Харків

У більш широкій трактовці інвестиції являють собою вкладення капіталу з метою подальшого його збільшення. Інвестиції мають фінансове та економічне визначення. За фінансовим визначенням, інвестиції — це всі види активів (коштів), що вкладаються в господарчу діяльність з метою отримання доходу. Економічне визначення інвестицій можна сформулювати таким чином: інвестиції - це видатки на створення, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння основного капіталу, а також на пов'язані з цим зміни оборотного капіталу, оскільки зміни у товарно-матеріальних запасах здебільшого залежать від руху видатків на основний капітал.

Головні учасники інвестиційного процесу – це держава, компанії та фізичні особи, при чому, кожен з них може брати участь в інвестиційному процесі як на стороні попиту, так і на стороні пропозиції.

У загальному випадку інвестиційна діяльність містить у собі такі етапи: формування нагромаджень; вкладення ресурсів (інвестування); одержання прибутку.

Отримання достатнього прибутку та приросту капіталу є цільовою установкою інвесторів. Вирішувати ж проблему отримання коштів для державного бюджету та залучення інвестицій на підприємства ФДМУ (Фонд державного майна України) планує шляхом комбінування, з одного боку, продажу за гроші на фондових біржах, регіональних аукціонах, через мережі Поза Фондової Торгівельної Системи (ПФТС), а з іншого, проведенням індивідуальної приватизації підприємств, що мають стратегічне значення для економіки України і становлять чималий інтерес для іноземних інвесторів.

При розробці національної політики регулювання інвестиційних потоків держава враховує їхній можливий негативний вплив. На думку закордонних аналітиків, варто виділити три моменти:

1) вкладення іноземного капіталу у виробництво відбувається одноразово, а вивіз прибутку — постійно. Це веде до вирівнювання обсягу раніше завезеного (у формі капіталовкладень) і вивезеного капіталу (у формі

прибутку і доходів). Таким чином, здійснюється «старіння» інвестицій. Однак далеко не завжди інвестор цілком вивозить отриманий прибуток. Щоб стимулювати реінвестування отриманого прибутку в приймаючій країні, необхідний стабільний і сприятливий інвестиційний клімат;

2) як відомо, капітал (іноземний чи національний) вкладається в галузі, що забезпечують найбільш швидко й ефективну віддачу, що може призвести до диспропорційного розвитку національної економіки, якщо держава не буде регулювати напрямки капіталопотоків. Це відноситься також до екологічно небезпечних галузей виробництва, які промислово розвинуті країни намагаються впровадити в економіку держави, що розвиваються, а також в країни з перехідною економікою з порівняно м'якими стандартами захисту навколишнього середовища;

3) виділяють і психологічний момент, а саме - негативне відношення приватнопідприємницького сектора, окремих громадян країни-споживача до володіння іноземним капіталом прибутковими галузями, компаніями, а також впливом, який вони мають на визначення стратегії розвитку тієї чи іншої галузі економіки та ін.

Будь-яка держава, як інститут влади відіграє активну роль у розробці і реалізації політики залучення іноземних інвестицій, реалізуючі наступні цілі:

- сприяння економічному росту країни;
- забезпечення економічного суверенітету і одержання максимально можливих економічних переваг.

Перша мета вимагає встановлення більш високого рівня іноземної власності в статутному капіталі фірми і контролю в руках закордонних власників. Навпаки, друга мета вимагає більш високого рівня національної власності і збереження контролю над місцевими інвесторами.

Отже, можна констатувати, що: іноземні інвестиції – це один з основних засобів інтеграції національної економіки у світове господарство на основі переносу виробничих потужностей, переказу капіталу, передачі технології, управлінського досвіду і навичок, інновацій у приймаючу країну.

Стратегічною метою української зовнішньоекономічної політики є активне залучення країни в міжнародні інтеграційні процеси. Проте реалізація цієї задачі вимагає концентрації значних інтелектуальних, матеріальних, фінансових і природних ресурсів для розвитку стратегічних, «проривних» технологій як основних чинників конкурентоспроможності в світовій спільноті.

ПРО СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Шекишув О.А., Харківська національна академія міського господарства

Сучасний етап розвитку інноваційної сфери характеризується якісно новими моментами, що визначають перспективи її регулювання. Зменшилась

роль директивних важелів, і держава все більше виконує контролюючу, регулятивну функцію, що спрямована на стимулювання рішень, важливих з точки зору перспективи науково-технічних задач і стримування тих дій, що можуть мати небажані екологічні, соціальні та інші ефекти. Раніше методи прямого впливу держави зводилися в основному до розробок довгострокових програм розвитку і надання бюджетних асигнувань. Ринкові орієнтири дозволяють підприємствам враховувати економічну ситуацію і виробляти певні прогнози на найближче майбутнє. Часто-густо залишаються нереалізованими інноваційні ідеї, що містять в собі «суспільний» ефект або потенційний ефект в майбутньому. Необхідно створення гнучкої і компромісної організаційної структури.

Для вирішення проблем інноваційного розвитку необхідно впроваджувати нові методи роботи у розробці та оптимізації бізнес-процесів на всіх етапах будівництва. Завдяки чіткій вертикально інтегрованій системі управління існує можливість працювати злагоджено, контролюючи весь процес будівництва: від виробництва будівельних матеріалів до проведення завершальних оздоблювальних робіт. Сьогодні така система уособлює в собі ефективну вертикально інтегровану модель бізнесу з реалізації повного циклу будівельних робіт. Для цього треба забезпечувати потреби власних проектів у будівельних потужностях на 80-85% та займатися девелопментом та будівництвом власних проектів, здійснюючи операційне планування будівництва та дизайну проектів, оптимізацію проектних, технологічних якісних та фінансових характеристик, будівельні роботи, вибір підрядників та постачальників, контроль за виконанням, постачання будівельних матеріалів та технічних ресурсів, введення будівельного об'єкту в експлуатацію. Оптимальний портфель проектів для будівельної корпорації за рік у місті Харків досягає 2 млрд. дол. США (станом на кінець 2008 року). Збалансованість портфеля проектів дозволить отримати високу операційну ефективність, використовуючи усі переваги вертикально інтегрованої будівельного підприємства.

Яскравий приклад успішного будівельного підприємства демонструє діяльність девелоперсько-будівельної корпорації ТММ, яка вийшла на міжнародний фондовий ринок .у жовтні 2007 року, вона провела часткове розміщення облігацій, в результаті чого отримала 180,6 млн. грн. для інвестування в поточні проекти. Доходність облігацій підприємства встановлена емітентом у розмірі 16,5 % річних. Компанія ТММ через свою материнську компанію TMM Real Estate Developments plc. ltd., Кіпр, розмістила 13,11% своїх акцій на Open Market Франкфуртської фондової біржі. Продаж акцій проходив у формі глобальних депозитарних розписок. Ціна покупки депозитарної розписки, що відповідає одній акції, на момент розміщення складала 15,45 доларів США. Історичну інформацію стосовно операцій з депозитарними розписками можна отримати на сайті Deutsche Boerse. Весь обсяг розміщення був викуплений 50 іноземними інвестиційними фондами. В результаті розміщення залучено 105 млн. доларів США. Загальна капіталізація компанії ТММ досягла 800 млн. доларів США.

На сьогодні це найкрупніша капіталізація серед українських компаній, які проводили первинне розміщення акцій. Залучені кошти будуть направлені переважно на розвиток нових проектів в центральних і східних регіонах України. Зокрема, така стратегія діяльності будівельного підприємства має високий потенціал розвитку, окупність інвестицій становить 6-7 років (2-3 роки тому даний показник був на рівні 10-15 років), а рівень прибутковості — 14-16%, що є досить високим показником. Однозначно, такі чинники будуть сприяти залученню закордонних інвесторів у реалізацію нових висококласних будівельних проектів, і принаймні ще 5-6 років попит буде перевищувати пропозицію. Також для ефективного управління інвестиційним розвитком будівельного підприємства необхідно враховувати час на перестройку системи управління ризиками і маркетингу проектів підприємства та на вихід з світової фінансової кризи якнайменш до другої половини 2009 року.

ОСНОВНІ ЦІЛІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІСТА В УМОВАХ РИНКУ

Юр'єва Т.П., Склярчук Н.І., Юр'єва С.Ю., Харківська національна академія міського господарства

Інвестиційну діяльність міста слід розглядати як процес акумуляції та вкладення інвестиційних ресурсів з метою примноження наявних сукупних міських активів.

Інвестиційні ресурси - сукупність матеріальних (природних, сировинних, матеріально-технічних, інформаційних, трудових, фінансових ресурсів) та нематеріальних (прав, ліцензій, технологій, навичок, досвіду, вмінь тощо) активів, що призначені для використання в інвестиційних проектах.

Основною ціллю інвестиційної діяльності міста є створення на його території сприятливих умов для розвитку міського суспільного середовища. Отже інвестиційна діяльність міста, у кінцевому рахунку, здійснюється для формування і наповнення джерел найбільш повного задоволення постійно зростаючих виробничих, суспільних та особистих потреб горожан, що відбиваються у Програмах розвитку міст.

Основна ціль інвестиційної діяльності міста може бути визначена і кількісним показником. На думку авторів, таким показником має стати отриманий у результаті інвестиційної діяльності міста приріст вартості приналежних на правах власності ліквідних міських активів. Тобто основна ціль інвестиційної діяльності – максимум приросту міських активів (матеріальних і нематеріальних) на кожну гривню інвестицій.

На практиці у кожному місті основа інвестиційної діяльності визначається з урахуванням необхідності наступного:

- підвищення ділової та соціальної активності;

- ліквідації загроз безпеки та аварійності життєдіяльності;
- оновлення архітектурного обличчя міста, підвищення комфорту проживання в ньому, покращення якості житлового фонду тощо;
- пом'якшення протиріч економічних інтересів та соціальної нерівності.

Успіху інвестиційної діяльності можна досягти за умов:

- забезпечення єдності об'єктивних інтересів усіх представників міського середовища;
- узгодження цілей, форм і методів діяльності учасників інвестиційної діяльності міста;
- приведення практичних дій у відповідність до об'єктивно існуючих можливостей, як найбільш повно використовуючи інвестиційний потенціал міста.

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО СИСТЕМИ ЦІНОУТВОРЕННЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ РИНКУ

Суровцева Ю.В., Харківська національна академія міського господарства

Система ціноутворення у будівництві України, намагаючись перейти до ринкових умов, зберегла більшість недоліків системи ціноутворення централізованої економіки. Це, у свою чергу, надто заважає подальшому розвитку ринкових відносин у будівництві.

Враховуючи необхідність вирішення цього багатогранного питання, Держбуд України, який згідно з СТ. 12 Закону України "Про ціни та ціноутворення" відповідає за цінову політику в будівництві, розробив "Основні положення (концепцію) ціноутворення у будівництві", що були погоджені з Міністерством економіки, Міністерством фінансів, Державним комітетом статистики, будівельними корпораціями, Академією будівництва, а згодом схвалені Кабінетом Міністрів.

Основними напрямками цього документу є: перехід до однорівневої системи ціноутворення; відхід від затратної моделі визначення вартості будівництва; підвищення ролі договірних цін, застосування конкурентних засад при їх визначенні.

Якщо буде впроваджена однорівнева система ціноутворення, то базові витрати та усереднені індекси їх перерахунку будуть обчислюватися на основі ресурсних кошторисних норм і поточних цін. Застосування поточних цін на ресурси є новим при визначенні вартості будівництва. Але, щоб це рішення було ефективним, необхідно створити обґрунтовані системи інформації про такі ціни по регіонах. Це, в свою чергу, потребує створення банку даних, в якому відображалися би ціни на будівельні матеріали, конструкції, послуги, устаткування, рівень заробітної плати працівників та їх динаміку. Працювати за цим напрямком мають спеціалізовані центри з питань ціноутворення. Вони мають надавати не тільки інформаційну підтримку, але ще й консультативну допомогу. До обов'язків ще буде відноситися відстежування

динаміки цін у будівництві, а також центри братимуть участь у перегляді кошторисних ресурсних норм тощо.

Як зазначив А.В.Беркута, застосування обґрунтованіших кошторисних норм і поточних цін для розрахунку вартості будівництва є однією з передумов переходу від затратної до ринкової моделі ціноутворення.

Щоб реформування ціноутворення у будівництві було ефективним, перш за все, необхідно визначити місце та функції його кошторисної вартості і договірних цін.

Цитата зі статті А.В. Беркути: „Якщо кошторисна вартість будівництва є показником інвестора і виконує тільки функцію урахування витрат, то договірна ціна - суто ринкова категорія, результат домовленості між інвестором і виконавцями замовлення і повинна виконувати усі інші притаманні ціні функції. Саме вона визначає ліміт коштів на виконання робіт, послуг, придбання устаткування і використовується для розрахунків з виконавцями. Тому роль договірних цін має значно посилитися і, в першу чергу, завдяки вдосконаленню процедур їх визначення”.

Існує два шляхи визначення договірної ціни. Встановити її можливо за рахунок переговорів або проведення торгів. Проведення торгів вважається більш оптимальним варіантом. „Саме вони забезпечують повніше використання конкурентних засад, гласності та відкритості при встановленні договірних цін, рівні умови для всіх претендентів на одержання замовлення і, у кінцевому підсумку, сприяють більш обґрунтованому розрахунку вартості будівництва, отже, і їх зниженню”- вважає А.В.Беркута.

Якщо визначати договірні ціни на засадах конкуренції та на основі поточних цін на ресурси при відносно невисоких темпах інфляції, це сприятиме створенню передумови для використання твердих цін протягом усього періоду будівництва та незмінності його кошторисної вартості, розрахованої замовником. Це має стати важливим результатом реформування ціноутворення у будівництві, а саме свідченням його організації на вищому рівні.

На даному етапі держава повинна застосовувати не тільки опосередковані, але й прямі методи регулювання, контролювати дотримання встановлених нею правил ціноутворення. Замінити державу нічим, якщо виникають питання інформаційного, методичного, правового забезпечення, існує недосконалість законодавства, бо відсутні відповідні структури на ринку. Самі ж учасники також не готові самостійно вирішувати ці питання. Вони не мають для цього достатнього досвіду і можливостей, необхідної інформації і, на жаль, не завжди хочуть запроваджувати ринкові засади у ціноутворення.

Дослідження проблеми розвитку ціноутворення у будівництві є актуальним, бо її вирішення забезпечить підвищення достовірності та спрощення визначення кошторної вартості будівництва при економічному обґрунтуванні проектних рішень на різних стадіях інвестиційного циклу та підготовки кошторної документації.

Розглядаючи статтю Н.Е. Куденко, необхідно зазначити деякі важливі висновки, які були зроблені за результатами ретроспективного аналізу трансформації методики визначення кошторної вартості будівництва. А саме:

- сучасна система ціноутворення у будівництві наближена до основ міжнародної системи бухгалтерського обліку;
- основним недоліком сучасної системи ціноутворення у будівництві автор статті вважає відсутність системи оперативного оновлення нормативної бази, необхідної для розрахунку кошторної вартості будівництва;
- у розвитку системи ціноутворення у будівництві виділяються три періоди, які відрізняються методикою розробки кошторних документів та їх складом;
- розрахунок кошторної вартості базується на використанні норм та правил, які розроблені Госстроем України, якщо фінансування об'єкту залучає державні кошти.

Система цін, порядок її формування та методи державного регулювання представлені в Законі України „Про ціни та ціноутворення”.

Основним завданням кошторного нормування та ціноутворення у будівництві є:

- визначення вартості будівництва на всіх етапах інвестування;
- підвищення ефективності капітальних вкладів, забезпечення економії фінансових та інших ресурсів, впровадження досягнень науки, техніки, вітчизняного та зарубіжного досвіду у будівельному виробництві, застосовування нових матеріалів, виробів та конструкцій, організаційних закладів.

Застосування системного підходу до вдосконалення ціноутворення та управління вартістю у будівництві забезпечить її зниження та може складати до 30% від кошторної вартості об'єкта.

Під системним підходом В.С.Резниченко та Н.Н.Ленінцев розуміють вирішення основних проблем, а саме:

- розробка механізмів визначення оптимальної кошторної вартості будівництва;
- розробка механізмів підвищення точності та достовірності прогностичних розрахунків вартості в залежності від типів об'єктів, їх галузевого напрямку та регіону будівництва;
- визначення оптимальної кошторної вартості будівництва з переходом від затратного механізму кошторних розрахунків до ринкових.

Чимало авторів, які вивчали систему ціноутворення в будівництві, визначали основні питання, пропанували різні шляхи їх вирішення з однією головною метою: реформувати цю систему та організувати її на вищому рівні.

Одним з пріоритетніших підходів в досягненні поставленої мети, можна зазначити синергетичний.

Творцем синергетичного напрямку і винахідником терміну "синергетика" є професор університету Штутгарту і директор Інституту теоретичної фізики і синергетики Герман Хакен. Сам термін «синергетика» походить від грецького «синергена» - сприяння, співпраця, «вместедействие».

По Хакену, синергетика займається вивченням систем, що складаються з великого (дуже великого, «величезного») числа частин, компонент або підсистем, одним словом, деталей, складним чином тих, що взаємодіють між собою. Слово «синергетика» і означає «сумісну дію», підкреслюючи узгодженість функціонування частин, що відбивається в поведінці системи як цілого.

Економічна синергетика створює новий погляд на макроекономіку, як процесу, здібного до саморозвитку за допомогою власних механізмів на основі взаємодії макроскопічних структур, які представляють собою відношення великих кількостей.

Об'єктом вивчення даної науки є самоорганізовані системи, а предметом - механізми і форми економічної самоорганізації та становлення нових структур і нових джерел економічного росту в процесі активної взаємодії всіх суб'єктів і всіх структур таких систем.

Економічна синергетика стає не тільки новим напрямком розвитку сучасного економіко-теоретичного знання, але й методом дослідження принципіально нових явищ, які виникають в процесі функціонування синергетичних економічних систем.

Слід зазначити, що діяльність будівельних підприємств, галузі в цілому та державного апарату діють в системній сукупності, тобто існує ефект, який прийнято називати синергетичним.

В дослідженнях, які були проведені В.П.Решитило, визначені декілька важливих видів синергетичних ефектів, а саме: операційна, фінансова та оптимізаційна синергія. Взаємодія цих видів дає можливість інституціональній системі адаптуватися до зовнішнього середовища та гнучко реагувати на методи державного регулювання.

Завдання держави – знайти резонансні зони взаємодії, через які можливо „запустити” механізми самоорганізації, отримуючи значні синергетичні ефекти від виникнувшої колективної взаємодії елементів інституціональної системи.

СЕКЦІЯ 2

ПРОБЛЕМИ СТРУКТУРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ В БУДІВЕЛЬНІЙ ГАЛУЗІ ТА ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ

ФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМ УПРАВЛЕНИЯ ПАРАМЕТРАМИ НАДЕЖНОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ ИНВЕСТИЦИОННОГО ПРОЕКТА С УЧЕТОМ ДИНАМИЧЕСКИХ СВОЙСТВ ЭЛЕМЕНТОВ ЕГО ЖИЗНЕННОГО ЦИКЛА

*Торкатюк В.І., Шевченко А.Ю., Юров Н.В., Чен Хойшен, Мозговий С.В.,
Кучма А.Ю., Харківська національна академія міського господарства*

Разрабатываемые инвестиционные строительные проекты для всех отраслей народного хозяйства должны соответствовать определенной степени надежности. Надежность это свойство проекта выполнять заданные функции, сохраняя во времени значения своих параметров на всех пространственно-временных уровнях функционирования проекта, т.е. его реализация.

Одним из важнейших свойств наиболее полно отражающих сущность понятия надежности, является «безотказность», т.е. свойство объекта (в нашем случае проекта) непрерывно сохранять определенные параметры в течение некоторого времени. Обоснованное доверие к надежности параметров рассматриваемого проекта может базироваться исключительно на данных опыта фактической работы подобных проектов или составляющих их элементов.

Необходимо отметить, что все проекты реализуются среди кризисов, что приводит к нарушению системы реализации проектов, и обуславливаются они различными случайными событиями.

Событие, заключающееся в нарушении реализуемости проекта, называется отказом. Одним из важнейших численных показателей безотказности реализуемости проекта и ее надежности является вероятность безотказности работы, т.е. вероятность того, что в пределах заданного времени реализуемости проекта не возникнет его отказа.

Практически, как показывает практика, все проекты реализуются с учетом отказов. Мы не можем уберечься от этих отказов потому, что на нас сказывается еще и ненадежность нашей системы управления. А это уже субъективный фактор, и именно из-за действия этого фактора мы не можем в полной мере ни контролировать наступление отказа, ни эффективно управлять параметрами, вызывающими «отказ».

Более того, существует еще масса проблем, которые прячутся за отказом. Проявляются еще ряд отказов, которые пытаются выдать за возникшие по причине данного отказа и наличие точек отказа жизненного цикла любого проекта можно проиллюстрировать графически, (Рис. 1), что

может служить и формированием направлений устранения этих отказов в процессе реализации инвестиционных строительных проектов.

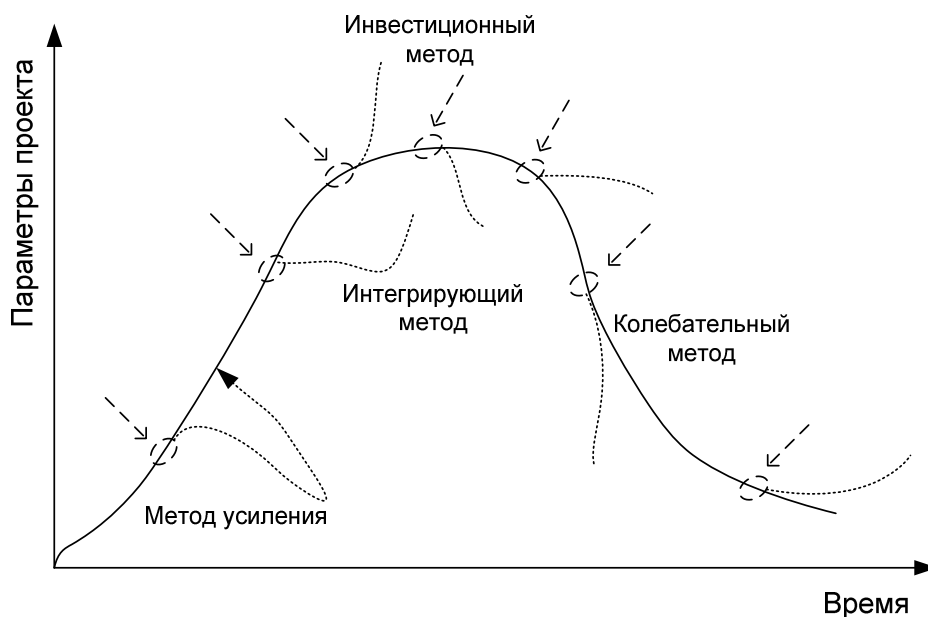

Рис. 1. Жизненный цикл инвестиционного строительного проекта в динамическом отношении в процессе его выполнения и реализации

Отказы в зависимости от этапа реализации проекта проявляются в разных формах. Например, отказ в проектной команде, отказ перехода к профессиональному управлению проектами, отказ отношений проектной и функциональной структуры, отказ корпоративных отношений, отказ управляемости, отказ доверия, отказ конкурентоспособности, корпоративные отказы, отказ инвестиции и вложенного капитала, отказ децентрализации, отказ координации работ.

Как видно из вышеизложенного, отказ как организационная инерция не позволяет проектной команде своевременно формировать эффективную стратегию организации для реализации проектов и программ. Для каждого проекта, в зависимости от уровня развития организации и вида деятельности, предлагаются методы управления отказом, которые определяются динамическими свойствами системы:

1. Метод усиления: Применяется в экстремальных условиях в реализации проектов и программ. Суть метода заключается в том, что в момент отказа усиливается необходимый ресурс пропорционально установленному коэффициенту усиления. В данном случае выходная величина пропорциональна входной величине. Коэффициент пропорциональности k называется коэффициентом усиления, аналитическое отображение которого приведено в формуле (1), а графическое – на Рис. 2.

$$R_{\text{вых}} = k * R_{\text{вх}} \quad (1)$$

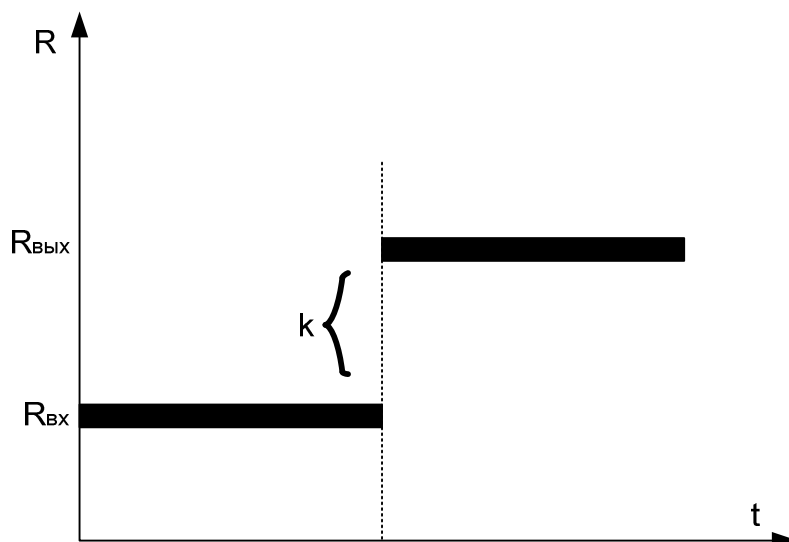

Рис. 2. Формирование коэффициента усиления

2. Интегрирующий метод: Применяется в условиях, где необходимо дискретное повышение требуемых ресурсов для выхода из кризиса. Суть метода заключается в том, что в кризисный момент с определенной скоростью усиливается ресурсный пульс. В данном случае выходная величина пропорциональна интегралу входной величины. Коэффициент пропорциональности k называется коэффициентом усиления по скорости. Он численно равен скорости изменения выходной величины при единичном значении величины.

$$R_{\text{вых}} = k * \int_0^t R_{\text{вх}} \quad (2)$$

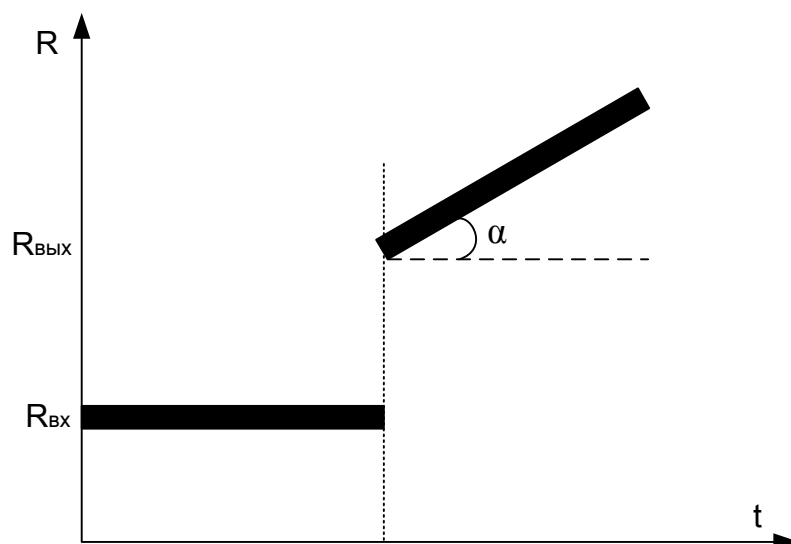

Рис. 3. Графики интеграции коэффициента усиления по скорости

3. Инерционный метод: Применяется в условиях, где время, необходимое для того, чтобы требуемое значение в проекте достигло установившегося значения. Суть метода заключается в том, что в момент

отказа определяется характер изменения выходной величины при подаче на вход в виде скачка входной величины. В данном случае метод описывается дифференциальными уравнениями (3) и графически отражено на Рис. 4:

$$dR_{\text{ВЫХ}} / dt + R_{\text{ВЫХ}} = k * R_{\text{ВХ}} \quad (4)$$

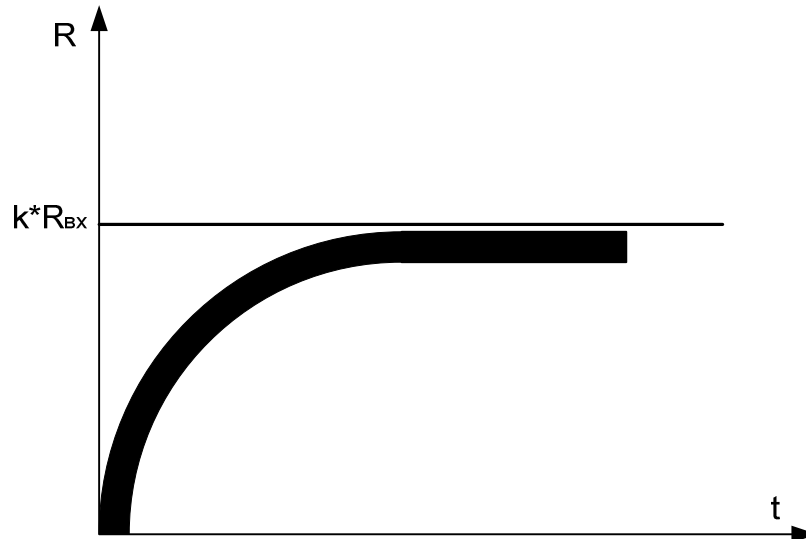

Рис. 4. Графическая интерпретация функции инерционного метода

4. Колебательный метод: Применяется в неопределенных условиях, где сложно определяется причина нестабильности равномерного развития проекта. В основном причина возникновения отказа связана с переходным процессом. Отказ в одной сфере сменяется отказом в другой ее сфере. Оценкой переходного процесса колебаний служит степень затухания колебаний. Суть метода заключается в том, что для уменьшения колебательности состояния проекта необходимо увеличить время и уменьшить другие ресурсы и т.д. в данном случае метод описывается дифференциальным уравнением второго порядка, а геометрическая интерпретация приведена на Рис. 5.

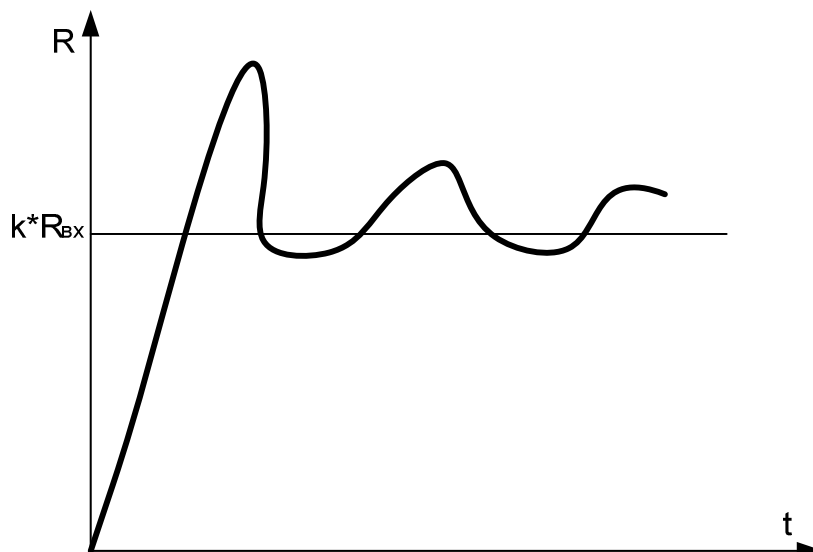

Рис. 5. Структура возникновения колебательных отказов

5. Метод запаздывания: Применяется в условиях, где не возможно реализовать работу в этот момент. Суть метода заключается в том, что выходная величина точно повторяет входную величину, но с некоторым запаздыванием по времени τ , аналитически она выражается уравнением (4), а геометрическая интерпретация приведена на Рис. 6.

$$R_{\text{вых}} = R_{\text{вх}}(t - \tau) \quad (4)$$

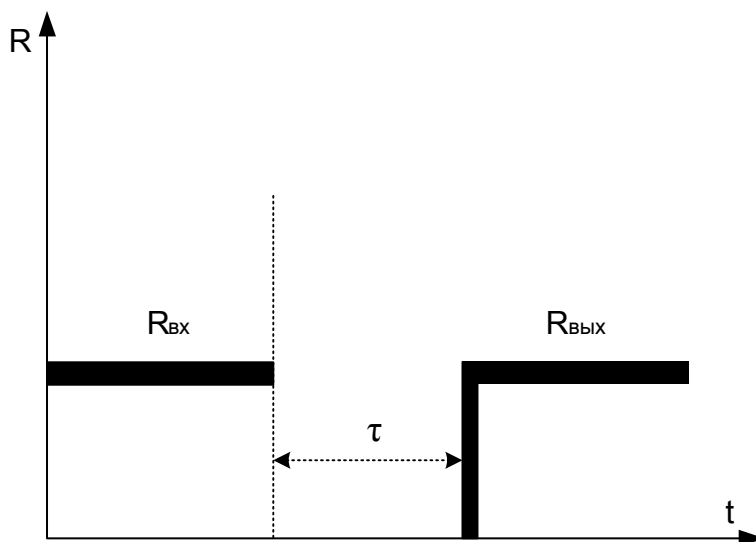

Рис. 6. Структура метода запаздывания отказа

Таким образом мы подходим к принципам и способам управления отказом на уровне инновационных инструментов, определяющие динамические свойства каждого элемента жизненного цикла проекта. Предлагаемый вариант позволяет учесть многообразие ситуаций и охватить все возможные условия принятия решений по управлению отказами, т.е. обеспечивать надежность рассматриваемой системы.

Все оценки надежности управления инвестиционными проектами и входящих в это понятие отдельных свойств и численных показателей имеют вероятностный характер. Поэтому базируясь на данных фактического опыта реализуемости строительных проектов, мы можем определить вероятность времени (длительность периода) их безотказной работы, вероятное среднее число отказов в заданный промежуток времени и другие численные показатели, связанные с оценкой надежности реализуемости строительных проектов.

Следует иметь в виду, что повышение надежности системы всегда вызывает увеличение материальных затрат. Поэтому требования к надежности системы, обеспечивающих реализуемость инвестиционных строительных проектов, должны быть убедительно экономически обоснованным в результате технико-экономического анализа.

Используя технико-экономические (оптимизационные) расчеты можно определить оптимальные объемы затрат на обеспечение надежности реализуемости строительных инвестиционных проектов. Указанный подход к определению уровня надежности может быть использован только в тех

случаях, когда наносимый отказами ущерб носит чисто экономический характер. При отказах реализуемости проекта, что вызывает в натуре ущерб, связанный с опасностью для жизни и здоровья людей, чисто экономический подход неприемлем и требования к надежности определяются органами охраны труда, безопасной жизнедеятельности и состоянием окружающей среды и в ряде случаев предусматриваются соответствующим законодательством и международными соглашениями и конвенциями.

Путем технико-экономических сравнений с учетом местных условий может быть выбран для каждого данного проекта строительного объема оптимальный вариант решения проблемы обеспечения его заданной надежности реализуемости.

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ ИНВЕСТИЦИОННЫХ СТРОИТЕЛЬНЫХ ПРОЕКТОВ НА ОСНОВЕ МОБИЛЬНОСТИ СТРОИТЕЛЬНЫХ СИСТЕМ

*Торкатюк В.І., Куценко Т.Г., Нікіфоров А.С., Железнякова І.Л.,
Белаш Ю.В., Прижкова О.Ю., Харківська національна академія міського
господарства*

Ускорение научно-технического прогресса Президент Украины В.Ющенко рассматривает как главное направление своей экономической стратегии, как основной рычаг интенсификации народного хозяйства. В строительстве интенсификация идет по пути все более полного и рационального использования эффективных средств производства и технологических процессов, применения передовых методов организации производства и труда, разработки новых прогрессивных материалов и сборных конструкций.

Переход строительной отрасли Украины к рыночным взаимоотношениям и намерения трансформироваться в европейские структуры, требует переосмысления ряда крупных научно-производственных задач, связанных с решением этой важнейшей программы.

При этом особое внимание следует обратить на обеспечение условий мобильности строительных систем, их способность к перемещению и концентрации элементов производства в заданном районе, что явно недооценивается в настоящее время. Нельзя достичь максимальной интенсификации строительного производства без обеспечения высокой степени мобильности строительных систем, которая объективно вытекает из сущности и особенностей строительства как отрасли материального производства, в частности из:

- характера продукции, которая имеет значительные габариты, во всех случаях является неподвижной и может использоваться лишь там, где создается. В этом случае все элементы производства должны быть доставлены и использованы на месте получения готового строительного

продукта;

- подвижности технических систем (орудий труда и т.п.) в процессе производства; способности к передислокации с одной строительной площадки на другую;
- динамичности и изменяемости состава рабочих бригад на объекте в зависимости от объема и структуры строительно-монтажных работ;
- значительной продолжительности разработки и создания готового строительного продукта, требующего привлечения больших затрат на длительный период времени;
- динамичности и большой степени неопределенности под влиянием местных условий региона в сочетании основных элементов строительного производства и постоянно изменяющихся параметров его функционирования.

Все рассмотренные основные особенности строительства отражают синтезирующий признак, т.е. способность строительной системы, возводящей объект, к перемещению элементов производства с одной строительной площадки на другую, к быстрой адаптации в новых, зачастую коренным образом изменяющихся, конкретных условиях региона, к стабильному функционированию в течение длительного времени. Таким синтезирующим признаком является мобильность строительной системы. В зависимости от проявления этого признака, в конечном счете, определяется эффективность строительной системы, способность возводить объекты или их реконструировать в любых районах, определенных генеральными схемами развития и размещения производительных сил Украины.

Следовательно, исходя из характера особенностей строительства, можно считать, что эффективность строительного производства будет находиться во взаимосвязи с двумя основными принципами:

- обеспечение максимальной мобильности строительной системы. Под мобильностью понимается способность социально-производственных строительных систем обладать необходимой степенью готовности, т.е. быть готовыми в любое время к передислокации с необходимой скоростью и к функционированию с определенной интенсивностью при возведении объектов в новых условиях в плановые сроки и в районах, предусмотренных генеральными схемами развития производительных сил. Это означает повышение степени проявления свойств мобильности в каждом ее элементе; принятие соответствующих конструктивных и объемно-планировочных решений зданий и сооружений, их технологичности, создание технических систем обеспечения строительства. Форма организации труда рабочих коллективов и управление производственным процессом должны соответствовать требованиям мобильности;
- обеспечение целостности, непрерывности и рациональной длительности реального инвестиционного процесса для достижения конечного результата, т.е. единства цикла капитальных вложений за

весь период изысканий, проектирования, создания или обновления, а также освоения мощностей и объектов. Только при соотношении всех разнородных затрат на различных этапах этого цикла с полученным конечным полезным эффектом проявляется эффективность рассматриваемой системы.

Повышение мобильности, а, следовательно, и интенсификации производства, связано с решением комплекса задач по проектированию зданий и сооружений в виде блоков высокой заводской готовности и с применением облегченных прогрессивных материалов для строительных конструкций многоцелевого назначения, созданием строительных машин с единым двигателем и сменным оборудованием, выпуском передвижных зданий технического и социального назначения для временной строительной инфраструктуры и т.п.

Следует отметить еще одну особенность - необходимый учет трансформации потенциала строительных подразделений при различной степени их мобильности, что оказывает определенное влияние на эффективность строительного производства.

Таким образом, для определения стратегии интенсификации строительного производства необходимо исходить из совместного функционирования и развития материально-технической базы, временной строительной инфраструктуры и средств обеспечения мобильности строительной системы, а также соответствия проектных решений по объектам, условиям индустриализации их возведения или обновления.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМ УПРАВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВЫМ ФУНКЦИОНИРОВАНИЕМ СТРОИТЕЛЬНО-МОНТАЖНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ

*Торкатюк В.І., Димченко В.В., Недобачай Т.С., Палант А.Ю.,
Шахова О.В., Суровцева Ю.В., Харківська національна академія міського
господарства*

Существующие методы проектирования систем управления не в полной мере учитывают региональные особенности и условия деятельности строительно-монтажных организаций, часто ориентированы на использование типовых структур, штатов, нормативов, положений, инструкций, что не соответствует современной экономике Украины на пути ее трансформации к рыночным взаимоотношениям.

Гибкая система управления – это мобильная, быстро перестраиваемая в зависимости от условий производственно-хозяйственной деятельности и имеющая резервы мощности система. Гибкость системы обеспечивается поиском оптимального сочетания элементов объекта и органа управления, способствующих достижению наилучших конечных результатов. С другой стороны, повышение гибкости

управления возможно на основе мобилизации человеческого фактора: коллективный подряд, выборность руководителей, создание временных трудовых коллективов, самоуправление народа, демократизация управления.

Постановка научной задачи проектирования гибкой системы управления заключается в следующем. Необходимо определить показатели, достаточно адекватно характеризующие условия и конечные результаты производственно-хозяйственной деятельности организации. К ним следует отнести показатели производственной системы, системы управления, социальной системы и эффективности работы. С использованием классификации строительных организаций формируются группы однородных организаций, имеющих идентичные условия производственно-хозяйственной деятельности.

Из совокупности организаций, входящих в однородную группу, отбираются передовые строительные организации, имеющие хорошие технико-экономические показатели. Их отбор производится с помощью методики балльной оценки эффективности работы организаций (БОЭРО), позволяющей соизмерить экономические, и социальные результаты деятельности разных строительных предприятий. По этим передовым организациям за ряд лет собираются технико-экономические показатели и представляются по форме модифицированного паспорта строительной организации. Модифицированный паспорт позволяет отразить условия и конечные результаты деятельности организаций; он включает в себя показатели четырех основных групп:

1. Показатели производственной системы. Здесь содержатся данные об объемах выполняемых работ, количестве общестроительных и специализированных подразделений (СМУ, участков, бригад), их среднегодовой загрузке, структуре работ, рассредоточенности строительства, уровне концентрации и специализации строительства, стоимости основных фондов, наличии и результатах работы вспомогательных подразделений. Всего около 60 показателей.

2. Показатели системы управления. Содержат количественные характеристики численности кадров управления, расходов на их содержание, уровня образования, показатели численности и фонда зарплаты ИТР и служащих на 1 млн. гривен. Приводятся данные об объемах входящей и исходящей информации, количестве и стоимости применяемых технических средств, количестве внедренных задач АСУС, числе внешних связей организации. Всего более 40 показателей.

3. Показатели социальной системы. Характеризуют число подразделений обслуживающего хозяйства и их мощность, общую численность работников, размеры заработной платы, текучесть рабочих кадров, уровень трудовой дисциплины, потери времени, обеспеченность работников социальной инфраструктурой и др. Всего более 40 показателей.

4. Показатели эффективности работы организации. Содержат 18 технико-экономических и социальных показателей, предусмотренных методом БОЭРО. К ним относятся такие показатели, как ввод в действие

производственных мощностей и объектов, объем подрядных работ, выработка, прибыль, лимит численности, общий фонд зарплаты, задание по новой технике, себестоимость СМР, качество строительства.

Формируются нормативные значения показателей производственной системы, системы управления и социальной системы на основе существующих нормативов и рекомендаций теории управления. Формирование нормативных значений показателей, так же как и сбор фактических данных, осуществляются по группам однородных строительных организаций.

С помощью метода экспертных оценок разрабатываются весовые коэффициенты, отражающие относительную важность показателей в их общей совокупности. Общая сумма весовых коэффициентов равна единице. Математическую зависимость между показателями эффективности работы строительных организаций и условиями производственно-хозяйственной деятельности можно найти тремя способами:

Во-первых, методом множественного корреляционно-регрессионного анализа на основе исследования влияния факторов условий производственно-хозяйственной деятельности на конечные экономические показатели (производительность труда, себестоимость). Этот метод достаточно глубоко разработан бывшим НИИЭС и ВНИПИ труда Госстроя СССР, а также Горьковским инженерно-строительным институтом им. В.П.Чкалова.

Во-вторых, путем использования теории распознавания образов, когда определяется степень соответствия между нормативными и фактическими значениями показателей. Устанавливается, в какой мере условия производственно-хозяйственной деятельности исследуемой организации соответствуют условиям работы образцовых организаций. Данный метод был разработан НИИОУС при МИСИ им. В.В.Куйбышева в конце 70-х годов.

В-третьих, на основе балльного и корреляционно-регрессионного методов. Используя фактические и нормативные значения показателей производственной системы, системы управления и социальной системы, находится их процентное отношение. Процентное отношение умножается на весовой коэффициент соответствующего показателя, в результате которого находится определенное число баллов. Суммирование баллов по всем показателям позволяет вычислить интегральный показатель условий производственно-хозяйственной деятельности ($\Pi_{у.п.х.д.}$). Аналогично рассчитываются показатели эффективности работы организаций за сопоставимые периоды времени ($\Pi_{б.о.э.р.о.}$).

Практическая ценность от проведения указанного исследования заключается в возможности проектирования гибких систем управления организаций основного хозяйственного звена управления. Появляется возможность перестройки системы управления в зависимости от поставленных задач капитального строительства и условий деятельности организаций региона путем подбора рациональных значений показателей. Внедрение указанной методики позволило бы использовать как научные разработки, так и большой практический опыт совершенствования

управления, который часто является решающим при проведении организационных изменений.

СТРУКТУРА ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЙНЫХ ПОДРАЗДЕЛОВ БУДИВЕЛЬНОЙ ГАЛУЗІ І РОЛЬ БЕК-ОФІСУ В УПРАВЛІННІ ДЕВЕЛОПЕРСЬКИМИ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОЕКТАМИ ПО СТВОРЕННЮ ПРОДУКЦІЇ КАПІТАЛЬНОГО БУДІВНИЦТВА

*Торкатюк В.І., Колосов А.І., Мамонов К.О., Пан М.П.,
Шумаков Ф.Т., Бубенко О.П., Ніколаєнко М.М., Харківська національна
академія міського господарства*

*Чічкало-Кондрацька І.Б., Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка*

Капітальне будівництво – це галузь матеріального виробництва, в якій створюються основні фонди як виробничого, так і невиробничого призначення. Закінченою будівельною продукцією є побудовані або реконструйовані промислові підприємства, житлові будівлі, а також будівлі соціально-побутового і комунального призначення, які відповідають по своєму технологічному і функціональному призначенню вимогам проекту, будівельним нормам і правилам, технічним умовам та інше, нормативним документом. Технічний рівень і темпи будівництва в багатьох випадках визначають непривинний розвиток і вдосконаленню всіх галузей матеріального виробництва в першу чергу, стан будівельної галузі залежить від роботи промислових підприємств і транспорту. Будівництво використовує продукцію практично всіх галузей, в першу чергу, стан будівельної галузі залежить від роботи промислових підприємств і транспорту. Будівництво використовує продукцію практично всіх галузей, в першу чергу, промисловості будівельних матеріалів, а також машинобудування, лісної, металургійної, хімічної та інших. Основу будівельної галузі складають будівельно-монтажні, головним чином, підрядні організації і транспортні, які їх обслуговують, промислові підприємства, організації, які здійснюють постачання і виробничо-технологічну комплектацію матеріалами, конструкціями і деталями, виробами, а також експлуатацію і ремонт будівельної техніки. Будівництво будівель і споруд відрізняє їх стаціонарний стан, при якому вздовж фронту робіт рухається не продукція, як це буває в промисловому виробництві, а люди і машини, які створюють будівельну продукцію. Характерними особливостями будівельного виробництва є різноманітність умов, в яких це виробництво здійснюється. Будівництво здійснюється в різноманітних природних і кліматичних умовах, на відкритому повітрі, що ускладнює організацію робіт, пред'являє додаткові вимоги до технології виконання будівельних процесів. До особливостей будівельного виробництва необхідно віднести довжину виробничого циклу, багатолітність об'ємно-планувальних і

конструктивних рішень.

Весь цей складний комплекс вимагає надійності управління ним, щоб забезпечити виробництво високоякісної продукції капітального будівництва шляхом реалізуємості будівельних проектів. Управління завжди реалізується через несилову взаємодію на людей-учасників проектів: між керівником проекту та членами команди проекту, між керівником проекту та спонсором, між членами команди проекту, між членами команди проекту та представниками замовника, між членами команди проекту та зовнішнім середовищем проекту.

Основним ресурсом систем управління проектами є інформація. Саме за допомогою неї забезпечується ефективне управління проектами. Бек-офіс є тим самим структурним підрозділом девелоперського бізнесу, в якому концентруються всі інформаційні потоки. Потоки, які пов'язані з обробкою як усної інформації (наради, розпорядження, завдання тощо), так і роботою в середовищі інформаційних технологій управління проектами, пов'язаної з формуванням планів, фіксування факту виконання робіт за певний період часу, документів по проектам. Крім того, Бек-офіс накопичує (архівує) всю інформацію по проектам, що є основою формування інформаційного стандарту фірми-девелопера. Керівництво та Бек-офіс повинні таким чином організувати роботу, щоб всім особам, які задіяні в проектах було зрозуміло – що вся отримана інформація із різних (зовнішніх і внутрішніх) джерел необхідно передавати в Бек-офіс. І за інформацією, яка стосується проектів необхідно звертатися до Бек-офісу.

Серед функцій Бек-офісу виділяють наступні: координацію проектів, ефективне використання інформації, яку надає корпоративна система управління проектами (КСУПР), розгляд та узгодження документації по проектам (статут проекту, плани проектів, структуру та склад команд проектів, звіти та ін.); створення та впровадження системи контролю за ефективністю управління проектами, за виконання проектів згідно затверджених планів; супровід проектів підрозділів компанії; експлуатація КСУПР; управління формування та підтримки інформаційного стандарту компанії; організація отримання і отримання інформації про хід виконання проектів та підготовка звітів; аналіз стану виконання проектів, складання та надання аналітичних звітів керівництву та підрозділам компанії.

Як бачимо, Бек-офіс виконує комунікативну функцію в управлінні девелоперськими проектами, яка є одним із ключових факторів успіху проекту та має забезпечити: своєчасне, повне та достовірне інформаційне забезпечення учасників проекту; прийняття обґрунтованих та аргументованих рішень; ефективну та злагоджену роботу команди проекту.

Відсутність системи ефективно організованих комунікацій призводить до ризиків в проекті: втратам інформації; відставання по термінам виконання робіт проекту; втратам бюджету; незадоволеність замовника.

Із зростанням обсягів проекту, його бюджету та кількості людей у команді проекту, збитки, які виникають у проекті від не організованих з достатньою ефективністю комунікацій, стрімко збільшується.

В умовах перехідної економіки Китаю до ринкових відносин подальша інтенсифікація ф підвищення ефективності функціонування систем виробника продукції капітального будівництва не можуть здійснюватися без відповідного інформаційного забезпечення, суть якого полягає в особливостях інформаційного фонду, технічних і організаційних засобів, які дозволяють накопичувати, зберігати, корегувати, перетворювати і видавати інформацію, яка відповідає потребам будівельній галузі для створення продукції капітального будівництва в обумовлені терміни, згідно відповідних ресурсів і відповідної якості.

Вдосконалення інформаційного забезпечення будівельної галузі необхідно розглядати на основі фундаментальних наукових досліджень в умовах економічної ситуації Китаю, яка постійно змінюється і направлена на організацію і забезпечення умов для вирішення задач переходу будівельної галузі до ринкових відносин, де основне навантаження в будівельній галузі лягає на систему управління підрозділами будівельної галузі Китаю, зусилля якої, в першу чергу, будуть направлені на підвищення економічної ефективності інформаційного забезпечення процесу по створенню будівельної продукції.

Одним із найбільш важливих умов покращення дій Бек-офісу є широкоохватна інформація і комп'ютеризація економічних, організаційно-технологічних і технічних процесів по створенню високоякісної продукції капітального будівництва. По суті інформація перетворюється в один із найбільш суттєвих ресурсів поряд з фінансовими, матеріальними, сировинними та іншими.

Інформаційна технологія (ІТ) управління процесом створення продукції капітального будівництва забезпечує ефективну координацію організацій учасників по забезпеченню кінцевих результатів в будівельній галузі. Звичайні методи АСУ не забезпечують ефективне рішення цієї проблеми в силу їх локальності, негнучкості, позадачної технології, нерозвинutoї системи інтересів користувача і ЕОМ. Ці системи не дозволяють на народногосподарському рівні Китаю комплексно вирішувати задачі в будівельній галузі, не забезпечують ув'язку різних етапів в міжгалузевих програмах, що проводить до розбалансування економіки Китаю і, як наслідок, до великих втрат при здійсненні програм, які забезпечують ефективне функціонування будівельної галузі в Китаї.

У зв'язку з цим, побудова і впровадження інформаційних технологій в будівельній галузі на основі теоретичного узагальнення традиційних методів управління, а також практики розробки і експлуатації інноваційних програм, вирішує суттєву наукову проблему, має народногосподарське значення і є актуальним і вадливим в теоретичному і практичному відношенні.

Таке положення справ обумовлює необхідність вибору оптимальної структури інформаційних систем з метою більш ефективного використання АСУ в будівельній галузі Китаю, що дуже важливо в умовах ринкових взаємовідносин.

Практика розробки і впровадження АСУ все більш приводить до

висновку про необхідність системного підходу на самих ранніх стадіях дослідницьких і проектних робіт. Це, в першу чергу, стосується інформаційної системи як ядра будь-якої АСУ.

В створенні автоматизованих інформаційних систем накопичено великий досвід. Природним наслідком цього є можливість виробітку деяких принципів автоматизації розробки їх. Для цього потрібно, перш за все, детальний аналіз ІС, які розроблюються і експлуатуються, з метою в'ясування і узагальнення тих чинників, які негативно діють на впровадження систем.

Критерієм вибору структури ІС може послужити оптимальність сполучення інваріантних блоків з урахуванням оцінки ефективності засобів автоматизації, що обумовлює: розробку на основі аналізу плану будівельного виробництва; визначення видів ресурсів, необхідних для його виконання; вибір послідовності операцій для кожного етапу (розділу) проекту; оцінку рішень керівником будівельних підприємств; експертизу ресурсів по забезпеченню завдань з вибором пріоритетності групи по реалізації будівельного проекту; розрахунку техніко-економічних показників; інформаційне забезпечення господарської діяльності будівельних інфраструктур необхідною документацією.

Таким чином, в результаті виконаних досліджень можна зробити наступні висновки:

1. Узагальнення проблем комп'ютерного моделювання і інформатизації організаційно-технологічних рішень по реалізації будівельних проектів, аналіз тенденцій розвитку інформаційних технологій показали, що в умовах цілей і критеріїв різнопланових задач реалізації інвестиційних будівельних проектів, які постійно міняються, потрібна єдина багатофункціональна адаптивна модель, яка зможе забезпечити відповідність організаційної і функціональної структур.

2. Аналіз досліджень, які реалізують основи теорії створення моделей представлення процесу реалізуємості інвестиційних будівельних проектів, виконаних українськими і закордонними вченими, вияви необхідність оперативної розробки адекватного апарату інформаційно-програмно-математичного представлення знань представленої області.

Розроблені принципи багатофункціональних інформаційних технологій, які дозволяють уніфікувати структуру програмно-інформаційного забезпечення (технічних засобів реалізації, схему ведення класифікаційної бази, організацію об'єктивної ієрархії зразків) на основі дедуктивного підходу в само адаптації в процесах вибірки даних і продукції інтегрованого патенту придбаних програм.

3. Такий підхід дає можливість забезпечити сумісність інформаційних об'єктів, послідовну технологію рішень, скорочення часу на підготовку оперативної інформації в звітній документації; можливість збереження великих обсягів інформації; введення в систему експертних даних, які мають тенденцію до змін.

4. Розвиток критеріїв інформаційного забезпечення реалізуємості будівельних інвестиційних проектів як відповідності банку даних, баз

продукційних правил у вигляді інформаційних потоків, організаційним і функціональним вимогам складених схем і рішень в задачах обробки інформації і знань, а також математичного забезпечення як відповідальності методів прикладної математики, які враховують логіко-інформаційні зв'язки між типовими формалізованими моделями вимогам виробничої доцільності видачі можливості виділяти інформаційно-сумісні блоки і об'єкти досліджень для конкретної ситуації реалізуємість інвестиційних будівельних проєктів із загального інформаційного поля.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УПРАВЛЕНИЯ РЕГИОНАЛЬНЫМИ СТРОИТЕЛЬНЫМИ КОМПЛЕКСАМИ НА ОСНОВЕ СИСТЕМНОГО ПОДХОДА

Торкатюк В.І., Золотова Н.М., Тимофієва С.Б., Володіна І.М., Харківська національна академія міського господарства

Кірієнко Л.В., Відділ соціального забезпечення Ленінського району м.Харкова

На первый взгляд можно было бы предположить, что программу оптимизации регионального строительного комплекса лучше всего сформулировать в виде развернутого перечня конкретных требований-нормативов, которые предъявляют к комплексу, и затем постепенно и последовательно удовлетворяют их. Однако такой путь нереален по следующим двум причинам.

Во-первых, в список требований надо отнести так много пунктов, что пользоваться им в работе будет невозможно. Впрочем, вряд ли вообще реально составить такой огромный перечень.

Во-вторых, региональный строительный комплекс как система является многократной. Субъект и объект здесь часто меняются местами. Многие из требований, предъявляемых комплексу, обусловлены исторически и меняются со временем. Поэтому список требований не может быть постоянным, он должен непрерывно меняться. Кроме того, список пришлось бы корректировать по мере того, как мы будем получать все более полные знания об особенностях регионального строительного комплекса, экономической среде и их воздействии друг на друга.

Следовательно, в основу научного управления региональными строительными комплексами должен быть положен не стабильный перечень требований, а определенная гибкая система управления, включающая соответствующим образом классифицированные положения, методы и фактические сведения о функционировании строительного комплекса.

Верхнюю часть системы составляют общие сведения, относящиеся в задаче управления строительным комплексом вообще, а также региона в целом. Сюда относятся законодательные и юридические положения, директивные установки, нормативы, различная информация общего порядка, а также планы экономического и социального развития региона, целевые

программы и т.п.

Нижнюю часть системы управления составляют сведения, относящиеся конкретно к данному региональному строительному комплексу. Это сведения об инфраструктуре строительного комплекса региона, а также конкретные сведения о строительных объектах, расположенных в регионе, различных процессах, статистические сведения, материалы об уже построенных объектах, прогнозов, научных исследований и т.п. В большинстве случаев такая информация является частью единой информационной базы местных территориальных и отраслевых автоматизированных систем управления региональными строительными комплексами.

Информативные материалы получают «привязку» в нескольких направлениях: к соответствующей «ячейке» территориальной модели региона, к функциональным подсистемам, а также к систематизированным пакетам сведений об условиях строительства различных объектов в регионе (рис. 1). Решение задач управления строительным комплексом основано на комплексном использовании материалов и верхней, и нижней частей системы. Главным принципом решения задач в данной ситуации может быть только принцип «ad hoc» (применительно к данному случаю). Применительно к конкретной задаче составляют алгоритм решения, подбирают необходимые исходные и директивные материалы (из верхней части системы) и нужную конкретную информацию (из нижней части).

Директивные установки и информация общего значения. Сведения, не привязанные к конкретным региональным строительным комплексам	Государственные законы и программные документы										
	Общие научные положения. Общественные, естественно-научные, логические законы. Положения науки о формировании региональных строительных комплексов										
	Директивные указания, нормы, акты и другие обязательные установки общего значения в строительной отрасли										
	Установки и сведения, имеющие значение только для данных условий, но которые нельзя привязать к конкретным участкам территории или конкретным строительным комплексам / информация о возможностях местной строительной базы, о реально имеющихся стройматериалах и др./										
	Целевые программы управления строительными комплексами региона Для конретного случая /"ad hoc"/ составляют специальную программу и алгоритм решения задачи в свете соответствующего системообразующего признака, но на базе типовых методических правил и в расчете на использование единого банка информационных материалов										
Информация, имеющая конкретную привязку к участкам территории региона или условно выделенным группам строительных комплексов	Информация о субъектах, использующих региональные строительные комплексы и их участки в настоящее время								Региональный строительный комплекс	Функциональные подсистемы	
	Информация об ожидаемых характеристиках регионального строительного комплекса, который будет занимать данный участок регионального пространства в будущем										
	Инвентаризация строительных объектов, находящихся на данной территории региона сейчас, а также архив сведений										
	Информация о процессах, происходящих на данной территории: а) о ходе строительства; б) о производстве строительных материалов и движении грузов; в) о природных процессах.										
	Информация о тенденциях изменения этих процессов										
	Нормативные и директивные требования к пространственной организации конкретного участка региона. Проекты, прогнозы, локальные ограничения и приоритеты Участки территории региона										
	/территориальные подсистемы строительного комплекса региона/										
А		Б		...		...		...		М	Н

принципе почти всегда вписываются в одну из сравнительно немногих типовых схем. Поэтому вполне возможно поставить вопрос о составлении общих (типовых) алгоритмов решений. Показанный промежуток между верхней и нижней частями системы будет не пустым, а заполненным «эфиром», состоящим из многочисленных методических правил, типовых алгоритмов и т.п.

Что касается конкретных методов и способов решения задачи управления строительными комплексами региона, то они во многом зависят от состояния информационной базы как верхней, так и нижней частей системы, а также от наличия или отсутствия разработанных программ математических расчетов. В методическом отношении система действует одинаково на любой стадии обеспечения. Подсчеты можно вести даже при наличии элементарных информационных данных, выполняя их традиционными методами, без применения машин. Уже в этом случае проявят себя бесспорные преимущества системного подхода, хотя результаты конкретных подсчетов будут лишь ориентировочными. В дальнейшем, по мере детализации и обогащения информационной базы, а также разработки программ, появления техники и т.п., расчеты становятся все более совершенными, полными, а значит, все более эффективными и обеспечат синергетический эффект формирования и функционирования регионального строительного комплекса.

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ РЕКОНСТРУКЦИИ САНАТОРНО- КУРОРТНЫХ КОМПЛЕКСОВ

Писаревський І.М., Рябєв А.А., Харківська національна академія міського господарства

Согласно статистическим данным на сегодняшний день в Харькове номерной фонд гостиничных предприятий в среднем за год заполнен на 40%. Однако избыток номеров быстро превратится в острую нехватку во время проведения Чемпионата Европы по футболу 2012 или другого крупного мероприятия.

В связи со всем вышесказанным возникает вопрос: как можно ликвидировать неожиданно возникающую нехватку гостиничного номерного фонда в отдельно взятом городе? Можно определить несколько путей решения поставленной задачи: строительство новых гостиниц, строительство общежитий различными вузами, которые будут во время «события» использованы как гостиницы одномоментно, а затем по своему прямому назначению; использование квартирного фонда агентствами недвижимости; размещение в гостиницах городов-спутников, размещение в железнодорожных вагонах на тупиковых и запасных путях; создание палаточных городков.

Наиболее эффективный вариант- использование уже существующего номерного фонда санаторно-курортных комплексов. Для этого потребуются реконструкция номерного фонда санаторно-курортного комплекса в соответствии со стандартами средств размещения, используемых для номерного фонда гостиниц.

В качестве путей реконструкции можно выделить несколько первоочередных задач. Для использования номерного фонда санаторно-курортных комплексов необходимо привести их к стандартам, гостиничных средств размещения. Важно учесть соответствие различным категориям – от категории без звезд до категории 5 звёзд, а именно, уделить внимание номерному фонду, провести реконструкцию территорий санаторно-курортных комплексов, провести реструктуризацию ресторанного хозяйства, учесть требования, предъявляемые к комфорту. Также должна быть проведена телефонизация и созданы телекоммуникационные и сети.

К работе необходимо привлечь таких работников, которые будут обладать специализированным образованием в сферах гостиничного и ресторанного хозяйства, курортного и туристского сервиса.

При реконструкции учет всех вышеизложенных требований приведет к дополнительным капиталовложениям. В свою очередь, это приведет к повышению эффективности реализации инвестиционных проектов, что позволит дополнительно получить денежные средства при проведении «событий», уменьшить амплитуду колебаний используемого гостиничного номерного фонда в «незагруженные» периоды. Следует учитывать то, что при сравнении таких вариантов как строительство новых гостиниц и использование санаторно-курортных комплексов с учетом дисконтированных затрат и результатов, второй вариант является более перспективным.

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ АУДИТОРСЬКОГО КОМІТЕТУ НАГЛЯДОВОЇ РАДИ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Момот Т.В., Бреславська Г.М., Харківська національна академія міського господарства

Результативність роботи будівельних підприємств створених у формі акціонерних товариств залежить від контролю за діяльністю їх правління. Оскільки такий контроль ведеться аудиторськими комітетами наглядової ради, то їх незалежність, компетентність та склад відіграє досить важливу роль. Крім того, ефективність роботи аудиторських комітетів впливає на якість корпоративного управління, а відповідно і збільшує вартість підприємства.

Як свідчить світовий досвід, останніми роками почастишали випадки зловживань з боку топ-менеджерів в системі корпоративного управління, що

спонукають практиків та науковців до пошуку ефективного складу аудиторських комітетів для забезпечення контролю за діяльністю членів правління та захисту інтересів власників.

Оцінка вартості підприємства та визначення впливу на неї результативності діяльності аудиторських комітетів наглядової ради стала окремим напрямком досліджень в країнах з розвинутою ринковою економікою. Так, американські вчені Германсон, Архамбоут і Рід визначають ефективний аудиторський комітет як орган, що має кваліфікованих членів з повноваженнями і ресурсами достатніми для захисту інтересів акціонерів.

Можна виділити дві точки зору на визначення незалежності аудиторських комітетів. Прихильники одного погляду досліджують зв'язок між складом аудиторського комітету та достовірністю фінансової звітності. Карцело, Германсон, Ніл і Райлі вивчають залежність між складом аудиторського комітету і оплатою аудиторських послуг. Отримані результати вказують на позитивну кореляцію незалежності членів аудиторського комітету і оплати їх праці. У дослідженні доведено, що незалежність правління вимагає високої компетентності аудиторів, а отже і вищої оплати їх роботи. Фело і Солері вказують на позитивну кореляцію між незалежністю аудиторського комітету і якістю фінансових звітів. Девідсон і Дальт досліджують роль аудиторського комітету в запобіганні зловживань менеджерів. Ксі вважає, що саме фінансова експертиза є важливим фактором в обмеженні зловживань менеджерів підприємства.

Інша точка зору спрямована на дослідження залежності „фінансової експертизи” аудиторських комітетів і вартості підприємства. Проте, немає чіткої позиції щодо вкладу кожного аудитора у підвищення вартості підприємства і однакової точки зору на питання незалежності аудиторських комітетів.

Незважаючи на те, що тенденція до збільшення кількості незалежних аудиторів в комітетах стала очевидною вже давно, визначення їх „незалежності” досі залишається неузгодженим. Найбільш ліберальним є визначення незалежних директорів як осіб, що не є працівниками підприємства. Більш жорстким є погляд на незалежного керівника як на особу, яка ніколи не працювала на підприємстві і ніяк не була пов'язана з його діяльністю. Окремі дослідники не вважають незалежними аудиторів тих, хто має хоча б потенційні відносини з підприємством (консультантів, банкірів, адвокатів, членів сімей робітників підприємства). На думку авторів обґрунтованим є більш жорсткий підхід, оскільки він виключає будь-яку зацікавленість зі сторони аудитора і дає йому можливість неупереджено висловлювати власну думку про діяльність підприємства і приймати об'єктивні рішення.

Підсумовуючи, для оцінки внеску кожного аудитора наглядової ради у підвищення ринкової вартості підприємства доцільно провести аналіз за такими напрямками:

- особиста характеристика директорів – членів правління (вік, стаж роботи у якості бухгалтера, аудитора чи менеджера,

період роботи на даному підприємстві, компетентність у сфері бухгалтерського обліку);

- структура правління;
- специфіка діяльності підприємства.

Отримані в світовій практиці корпоративного управління результати досліджень доводять позитивний вплив «незалежності» аудиторських комітетів на вартість підприємства. Так, для підвищення ринкової вартості підприємства оптимальним вважається такий склад аудиторського комітету:

- незалежний представник (директор іншого підприємства);
- аудитор, що є компетентним у питаннях бухгалтерського обліку;
- аудитор, який є членом усіх трьох комітетів.

Збільшення в аудиторському комітеті незалежних аудиторів сприяє підвищенню достовірності оцінки якості корпоративного управління і точності фінансової звітності, а, відповідно, - збільшенню ринкової вартості підприємства.

Таким чином, світовий досвід корпоративного управління свідчить про необхідність формування незалежних аудиторських комітетів в складі наглядових рад будівельних акціонерних товариств для забезпечення достовірності їх фінансової звітності, що є основним критерієм підвищення інвестиційної привабливості підприємства та збільшення його ринкової вартості.

ІНТЕГРОВАНІ КОРПОРАТИВНІ СТРУКТУРИ: СУЧАСНІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Філатова І.О., Харківська національна академія міського господарства

Формування в Україні ринкових відносин сприяє створенню корпоративних об'єднань відповідно до сучасних світових тенденцій розвитку інтеграційних процесів в умовах глобалізації світової економіки.

Серед зарубіжних економістів, які займаються питаннями формування інтегрованих корпоративних структур, сутності інтегрованих корпоративних структур та їх еволюційного розвитку, необхідно відмітити таких вчених, як Б.Беллон, Р.Толдсміт, Р.Зіглер, П.Клемінг, Дж.Скотт, А.Тофлер та інші. Проблемам формування та управління інтегрованими корпоративними структурами присвячені наукові дослідження таких українських вчених як Євтушевського Є.А., Чечетова М.В., Козаченко Т.В. та російських вчених Масютина С.А., Шеїна В.І. Разом з цим, недостатньо досліджені та науково обґрунтовані процеси формування та функціонування інтегрованих корпоративних структур будівельної галузі.

Основною метою даної роботи є дослідження можливості формування інтегрованих корпоративних структур в будівництві, аналіз еволюційного

шляху розвитку та сучасних тенденцій щодо подальшого функціонування інтегрованих корпоративних структур в Україні.

В роботі проаналізовано еволюцію розвитку інтегрованих корпоративних об'єднань та різні підходи до визначення концепції «інтегрована корпоративна структура»; розглянута динаміка розвитку корпоративних об'єднань в Україні.

Зроблено висновки щодо доцільності запровадження в українській економіці структурно-інвестиційної політики, спрямованої на розвиток інтеграційних процесів для створення корпоративних структур з вагомим інноваційним та інтелектуальним компонентом, конкурентоздатних у сьогоденішніх геополітичних та гео економічних умовах.

РЕАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ СУБ'ЄКТІВ БУДІВЕЛЬНОГО РИНКУ ШЛЯХОМ ІНТЕГРАЦІЇ В СТРУКТУРИ ХОЛДИНГОВОГО ТИПУ

Мица Є.В., Харківський інститут управління кадрами

Кадничанський М.В., Харківська національна академія міського господарства

Стратегічний характер інтеграційних процесів набув вирішального значення для подальшої трансформації суб'єктів господарювання будівельного ринку шляхом вертикальної інтеграції за технологічним ланцюжком чи у вигляді конгломератів та горизонтальної інтеграції виробництв аналогічної спеціалізації шляхом їхньої кооперації з метою мінімізації загальних витрат і цін на кінцеву будівельну продукцію. Тому актуальним є дослідження наукових концепцій та механізмів трансформації суб'єктів будівельного ринку в інтегровані корпоративні структури з визначенням шляхів реалізації ними своїх економічних інтересів.

Теоретико-методологічному обґрунтуванню горизонтальної і вертикальної інтеграції шляхом злиття-поглинання суб'єктів господарювання присвячені: теорія трансакційних витрат Рональда Гаррі Коуза; концепція саморегулюючих механізмів ринкової економіки Фрідріха Августа фон Хайєка, теорія кооперації М.Туган-Барановського.

Базуючись на цих фундаментальних концепціях, доцільним є дослідження сучасних інтеграційних процесів в будівельній галузі з метою налагодження втрачених коопераційних зв'язків безпосередньо між підприємствами-учасниками будівельного ринку.

За умов планової економіки потужні будівельні організації існували у формі трестів та управлінь. Будівельні трести, до складу яких входили будівельні, монтажні, обслуговуючі й інші організації, залежно від характеру роботи поділялися на будівельні, спеціалізовані та будівельно-монтажні. Але все ж у кризові 1990-ті роки, особливо в першій їх половині, відбувалась

дезінтеграція, розрив коопераційних зв'язків суб'єктів будівельного ринку, що обумовило загальноекономічний спад у будівельній галузі.

Для відновлення раціональних старих та налагодження нових коопераційних зв'язків між суб'єктами будівельного ринку доцільним є впровадження прогресивних форм управління об'єднаними підприємствами. На пострадянському просторі переважна більшість об'єднань підприємств, які утворювалися як трести, трансформуються у корпорації, концерни та інші формування холдингового типу, побудовані шляхом вертикальної інтеграції за технологічним ланцюжком на основі володіння корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) асоційованих підприємств.

Такі утворення відіграють ключову роль у розвитку будівництва, промисловості та інших галузей економіки. Функціонування холдингових компаній може принести максимальну віддачу від економії у випадках, коли такі компанії створюються у галузях промисловості з високим рівнем концентрації виробництва, в галузях, які є природними монополіями, в тих галузях, де відбувається конгломератна інтеграція підприємств, які поєднані єдиним технологічним та економічним ланцюгом, у випадках, коли скупка контрольних пакетів акцій комерційними підприємствами відбувається не контролюємо.

При вертикальній інтеграції компаній відбувається наближення підприємств до кінцевого споживача продукції та забезпечення стійкого матеріально-технічного постачання, при горизонтальній – збалансованість обсягів виробленої продукції та використання виробничих потужностей, при змішаній – вихід на додаткові ринки та інші.

Завдяки основній функції головної компанії, як полягає у розробці стратегії, формуванні цілей розвитку, здійсненні координаційних та комунікаційних зв'язків між суб'єктами холдингової системи, єдиному фінансовому керівництві з метою оптимального розподілу та використання ресурсів та залучення капіталу, аудиторської діяльності, управлінні всіма ресурсами, у дочірніх компаніях відпадає потреба у такій діяльності, що дозволяє їм зосередитися на якісній та ефективній власній діяльності.

Ще до переваг холдингових компаній можна віднести зниження ризику прийняття господарських та інноваційних рішень, вирішення кредитно-фінансових та інвестиційних проблем підприємств-учасників, можливість фінансування виробничих та дослідницьких циклів, також такі компанії є найбільш простими з юридичної точки зору, найбільш дешевими – внаслідок здобуття контролю над іншою компанією.

При створенні холдингу материнська компанія враховує добровільність та думку дочірніх товариств, які, в свою чергу, дозволяють головній компанії отримати конкурентні переваги та юридичні засади щодо проникнення на ринки, де діяльність інтегрованих структур обмежена.

У практиці будівельних компаній, побудованих на холдинговій основі, окремі підприємства, що входять до їх складу, спеціалізуються на визначених видах робіт і виступають як самостійні суб'єкти будівельного ринку, що збільшує фінансові можливості, розширює торгову діяльність,

підтримуються прямі контакти із закордонними споживачами, створює сприятливі умови для ефективної діяльності таких компаній в цілому.

Таким чином, інтеграційні процеси сьогодні обумовлюють економічну стратегію будь-якого підприємства не тільки в короткостроковій і середньостроковій, але й у довгостроковій перспективі, що пов'язано з вертикальною інтеграцією різних суб'єктів будівельного ринку через їх погоджену на тривалий термін кооперацію, закріплену відповідним контрактом. Це сприятиме підвищенню темпів економічного розвитку в Україні, а також тому, щоб вони набували сталого характеру не лише у кількісному, але й у якісному вимірах.

РИНКОВА КАПІТАЛІЗАЦІЯ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА: КОНЦЕПТУАЛЬНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРАХУНКУ

Грінченко О.І., Харківська національна академія міського господарства

Дослідження та аналіз організаційно-економічного процесу первинного розміщення цінних паперів повинні спиратися на існуючі знання та досвід щодо визначення основних понять про цінні папери, про ринок, що забезпечує їх незупинний обіг, про фундаментальні фактори, що мають вплив на ринок цінних паперів та його учасників.

Засоби ефективного формування капіталу підприємств та управління процесами капіталізації вивчалися багатьма видатними представниками світової економічної думки. Серед них такі науковці, як А. Сміт, А. Маршал, Дж. Гікс, К. Маркс, М. Туган-Барановський, Г. Брінгхем, А. Гроппеллі, Н. Нікбахт, І. Бланк, У.Ф. Шарп, Г.Дж. Олександр, Дж.В. Бейлі та інші. Вивченню закономірностей процесів формування капіталу присвячені роботи Михасюка І.Р., Башнянина І.І., Бойка Є.І., Ватаманюка З.Г., Злупка С.М., Тивончука І.О., Гейця В.Н., Яцури В.В., та багатьох інших.

Для корпоративного сектору капіталізація - це показник поточної ринкової вартості цінних паперів емітента (Правила лістингу та делістингу ПФТС). Аналогічно визначається капіталізація у Правилах допуску (лістингу) цінних паперів, котирування та вилучення їх з обігу на Українській міжбанківській валютній біржі, відповідно до яких капіталізація - похідний показник від поточної ринкової вартості цінних паперів емітента, випущених у обіг. Він розраховується як поточна ринкова вартість цінних паперів, помножена на кількість цінних паперів, випущених у публічний обіг. Слід зазначити, що розрахувати капіталізацію емітента можливо тільки для акціонерних товариств.

Щодо капіталізації фондового ринку, станом на 01.07.2008 року в Україні налічувалося 31538 акціонерних товариств. Загальний обсяг випуску акцій, зареєстрованих Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР), станом на 31.12.2007 становив 245,94 млрд. грн., збільшившись за 5 років (з 31.12.2003 року) на 147,8%, та у загальному обсязі

випуску цінних паперів складає на цю дату майже 58%. ДКЦПФР надає показники номінальної капіталізації ринку цінних паперів України, маючи на увазі сумарну номінальну вартість зареєстрованих випусків акцій.

З наведених даних видно, що з метою збільшення ринкової капіталізації українських емітентів необхідно підвищувати інвестиційну привабливість та ліквідність цінних паперів, збільшувати частку організованого ринку у сукупному обсязі торгівлі цінними паперами.

Для визначення ринкової капіталізації емітентів та рівня капіталізації фондового ринку України ДКЦПФР необхідно розробити методологію розрахунку цих показників та сформувати бази даних номінальної та ринкової капіталізації. Здійснення постійного моніторингу цих показників надасть можливість аналізувати та прогнозувати рух капіталу через фондовий ринок і порівнювати показники капіталізації українського та зарубіжних фондових ринків.

Однак, навіть за наявності певного практичного вітчизняного досвіду, нерозвинутими та невдосконаленими залишаються питання методології, методів і форм ефективного залучення капіталу підприємствами. Зокрема, це стосується оцінки вартості різних способів формування капіталу, оцінки інтенсивності процесів капіталізації, методів оптимізації вибору засобів капіталізації тощо.

Таким чином, посилення інтеграційних процесів у світовій економіці зумовлює більш детальний аналіз системи взаємовідносин між головними суб'єктами корпоративного управління (акціонерами, радою директорів та виконавчим органом), що треба враховувати, формуючи стратегію підвищення капіталізації компанії. Такі акціонерні товариства є найпривабливішими зі стратегічної точки зору об'єктами інтеграції у транснаціональні компанії, що, в свою чергу, забезпечить додаткові конкурентні переваги та зміцнення стратегічних позицій держави у глобальному масштабі.

СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ІНТЕГРОВАНІХ КОРПОРАТИВНИХ СТРУКТУР БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Мамонов К.А., Харківська національна академія міського господарства

В умовах реформування соціально-економічних відносин і входження України в конкурентне міжнародне середовище, глобалізації світової економіки, трансформації до європейських інституцій виникає необхідність інтеграційних процесів, спрямованих на формування корпоративних структур, особливо в будівельній галузі як одній із важливих сфер господарського комплексу України.

Ефективне функціонування інтегрованих корпоративних структур будівельної галузі неможливо без створення організаційно-економічного

механізму формування і використання економічного потенціалу, за допомогою якого можна забезпечити їх стратегічний розвиток.

Найбільш вагомими роботами з питань методології та інструментарію формування і використання економічного потенціалу інтегрованих корпоративних структур є праці зарубіжних вчених – Ансофа І., Бернштейна Л., Бірмана Г., Бриггема Ю., Брю С., Друкера П., Макконела К., Мескона М., Милера М., Хедоурі Ф. та інших. У цьому ж напрямку багато було зроблено такими українськими та російськими вченими як Абрамов С.І., Асаул А.Н., Балабанов І.Т., Бланк І.А., Бузирев В.В., Васілик О.Д., Ковальов В.В., Молчанов Д.К., Момот Т.В., Мочалов Б.М., Оніщенко В.О., Олексюк О.С., Пересада А.А., Попов Е.В., Пушкар О.І., Рибак В.В., Ременяк І.В., Самоукін А.І., Сергієнко В.І., Симионов Р.Ю., Стоянов О.С., Тянь Р.Б., Ткаченко В.А., Шутенко Л.М. та інші.

Але особливості формування економічних відносин, функціонування економіки України не дозволяють в повній мірі використовувати накопичену світову теорію й досвід, потребують нових підходів та трансформації вже існуючих вітчизняних підходів щодо формування і використання економічного потенціалу інтегрованих корпоративних структур будівельної галузі.

Слід вказати на те, що відсутні системні підходи щодо створення належних науково-методологічних підстав стратегічного управління інтегрованими корпоративними структурами будівельної галузі на основі розробленого організаційно-економічного механізму. В існуючих нормативно-правових актах відсутні механізми реалізації загальнодержавної політики щодо забезпечення ефективного управління діяльністю інтегрованих корпоративних структур на основі визначеного економічного потенціалу, не окреслено системоутворюючі компоненти регулювання механізму формування і використання цього потенціалу. У практику не впроваджено моніторинг елементів організаційно-економічного механізму формування і використання економічного потенціалу інтегрованих корпоративних структур будівельної галузі, не сформовано стратегію і тактику управління цим потенціалом для запобігання впливу негативних явищ. Відсутнє навіть загальноприйняте визначення категорії «економічний потенціал інтегрованих корпоративних структур будівельної галузі».

У зв'язку з цим важливим питанням є визначення науково обґрунтованої концепції, методичних положень і практичних рекомендацій щодо забезпечення ефективного формування і використання економічного потенціалу інтегрованих корпоративних структур будівельної галузі України.

Для вирішення цього питання необхідно:

- сформулювати сутність та визначити категоріальний апарат системи економічного потенціалу інтегрованих корпоративних структур будівельної галузі;
- визначити роль і місце економічного потенціалу інтегрованих корпоративних структур будівельної галузі в системі факторів

економічного зростання в умовах ринкової трансформації економіки України;

- встановити вплив зовнішнього середовища на економічний потенціал інтегрованих корпоративних структур будівельної галузі;
- розробити методологічні та методичні підходи до створення організаційно-економічного механізму формування і використання економічного потенціалу інтегрованих корпоративних структур будівельної галузі;
- проаналізувати використання фінансових ресурсів в історичній ретроспективі та, спираючись на його результати, розробити методичні підходи до формування і використання економічного потенціалу інтегрованих корпоративних структур будівельної галузі;
- обґрунтувати методичні підходи до визначення розмірів економічного потенціалу інтегрованих корпоративних структур будівельної галузі;
- розглянути методику та визначити критерії для розробки організаційно-економічного механізму формування і використання економічного потенціалу інтегрованих корпоративних структур будівельної галузі в сучасних умовах господарювання України;
- розробити організаційно-економічний механізм формування і використання економічного потенціалу інтегрованих корпоративних структур будівельної галузі на основі економіко-математичного інструментарію, враховуючі інтеграційні процеси України;
- сформувати стратегію і тактику формування і використання економічного потенціалу інтегрованих корпоративних структур будівельної галузі України.

Таким чином, розроблений організаційно-економічний механізм формування і використання економічного потенціалу інтегрованих корпоративних структур будівельної галузі дозволить сформувати стратегію і тактику розвитку цих структур в умовах інтеграційних процесів України.

ПОСТРОЕНИЕ МАТЕМАТИЧЕСКОЙ МОДЕЛИ ПРОЦЕССА ПРИНЯТИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ АКЦИОНЕРАМИ

Сисоєв Д.В., Харківська національна академія міського господарства

В современных условиях развития фондового рынка и систем корпоративного управления в Украине крупные акционеры получили широкие права координации деятельности хозяйственных субъектов и перед ними встали новые цели и задачи, которые раньше ими не решались. Акционеры оказались перед сложными проблемами выбора оптимальных управленческих решений, которые смогли бы обеспечить эффективную оценку финансового состояния и финансовой устойчивости корпорации, прогнозирование вложения средств в активы с приемлемыми сроками

превращения их в реальные деньги или повышения рыночной стоимости компании.

Проблемы повышения эффективности управленческих решений, принимаемых на разных уровнях корпоративного управления, в том числе и акционерами активно изучаются иностранными и отечественными учёными: Мартин Дж. Д., Петти Дж. В., Уолш К., Атkinson Э.А., Банкер Р.Д., Каплан Р.С., Диппаза С. (младший), Экклз Р., Момот Т.В., Анин В.И., Вакульчик О.М., Волинский Г.С., Торкатюк В.И., Колос И.В., Бохан Н.С.

Возникшая в украинской экономике потребность в качественных изменениях корпоративного управления, прежде всего, требует построения соответствующей математической модели, способной отразить процесс принятия управленческих решений отдельным акционером и оценить степень влияния данного решения на общий результат деятельности корпорации. Целью этой статьи является определение основных характеристик процесса принятия управленческих решений, а также разработка математической модели процесса принятия управленческих решений.

Чтобы достигнуть поставленных целей, необходимо уяснить следующие задачи:

- определить сущность процесса принятия управленческих решений и проанализировать существующие подходы к его определению;
- классифицировать этапы разрабатываемой математической модели и определить их основные характеристики;
- исследовать эффективность разработанной математической модели и рассмотреть пути оптимизации процесса принятия управленческих решений при помощи данной модели.

Управленческое решение – переменная, от которой зависит эффективность (прибыль) на i -м шаге и, следовательно, эффективность компании в целом.

Процесс корпоративного управления в целом – последовательность управленческих решений $x=(x_1, \dots, x_m)$.

Оптимальное корпоративное управление x^* – это значение корпоративного управления x , при котором значение $W(x^*)$ является максимальным:

$W^*=W(x^*)=\max\{W(x)\}$, $x \in X$, X – область допустимых управленческих решений. Оптимальное корпоративное управление $x^*=(x_1^*, \dots, x_m^*)$.

Построим математическую модель, для решения которой используется метод динамического программирования. В основе метода динамического программирования лежит принцип Беллмана, формулирующийся следующим образом: управление на каждом шаге надо выбирать так, чтобы оптимальной была сумма выигрышей на всех оставшихся до конца процесса шагах, включая выигрыш на каждом шаге.

При выборе управленческого решения необходимо учитывать:

- возможные исходы предыдущего управленческого решения;

- влияние управленческого решения на все оставшиеся до конца процесса.

Таким образом, при принятии управленческого решения необходимо сделать условные предположения о возможных вариантах результата предыдущего управленческого решения, проводя при этом их условную оптимизацию. Определить влияние управленческого решения на все оставшиеся до конца процесса можно, проводя условную оптимизацию от конца процесса к началу.

Составление модели:

1. Определение числа шагов.
2. Определение состояний системы.
3. Определение управленческих решений.
4. Определение функции эффективности на i -м шаге.
5. Определение функции изменения состояния.
6. Составление функционального уравнения.
7. Составление основного функционального уравнения.

ПРО ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ СУПЕРЕЧНОСТІ РЕФОРМУВАННЯ БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Островський І.А., Харківська національна академія міського господарства

Світова фінансова криза і політична криза в Україні значно актуалізували інституціональні аспекти змін у будівельному комплексі нашої держави.

Перманентні політичні баталії відштовхують від інвестування у будівельні проекти останніх внутрішніх та іноземних інвесторів, які ще очікують на прибутковість, насамперед, великих інфраструктурних об'єктів і в першу чергу об'єктів майбутнього Євро-2012. Саме невизначеність із завершенням епопеї з парламентськими виборами й подальшим функціонуванням нового уряду ускладнює діяльність загальнодержавних і місцевих органів, що курирують діяльність будівельного комплексу.

Світовий фінансовий кризи має продовження в розвитку проблем реального сектору. Будівництво є своєрідним випереджаючим індикатором стану національної економіки в цілому. Спад обсягів будівельного виробництва є реальністю. Припиняються розробки нових проектів, зупиняються роботи на об'єктах, що знаходяться на стадіях завершення. Скорочуються штати підприємств, синергетичний від'ємний вплив зазнають суміжні галузі – металургія, виробництво будівельних матеріалів, машинобудування та ін. Підставами негативних явищ стали іпотечна криза і підвищення кредитних ставок, несталість валютного ринку, проблеми банківської системи країни в цілому.

Однією з ключових проблем інституціональних досліджень є розгляд питань реформування відносин власності. У будівельній галузі України цей момент має декілька аспектів.

Важливе інституціональне навантаження несе прийняття нового закону «Про акціонерні товариства». Відхід від ЗАТ і формування публічних ВАТ несе суттєві структурні зрушення у будівельній галузі. Однозначно зменшиться кількість суб'єктів будівельної діяльності, тобто консолідація виробничих активів матиме, крім фінансових, і організаційно-економічні передумови.

В умовах погіршення фінансового стану і одночасно високих цін на придбання житла нове дихання набуває питання про розвиток оренди житлових приміщень. Одним з варіантів рішення проблеми доступного житла є використання так званих дохідних будинків, для яких орендодавцем виступатиме місцева влада.. Для оренди можливо залучати як квартири у новобудовах, так і вторинне житло. При цьому орендатор муніципального житла сплачуватиме орендну плату нижчу, ніж за ринковою величиною. Зазначені будинки знаходяться на балансі міста і можуть стати важливим джерелом надходжень у міський бюджет. Таким чином, держава може скласти конкуренцію приватним орендодавцям, більша частка яких не мають офіційних підстав діяльності та сплачують податків.

Розвиток кризи у будівництві, скорочення кількості найбільш живучих суб'єктів прискорює необхідність впровадження інноваційних засад діяльності підприємств. Йдеться про створення правового поля для підтримки розробки й використання принципово нових будівельних технологій. Перешкодами на цьому шляху є фактична відсутність правових засад створення загальної інформаційної бази відносно досвіду здійснення інноваційних проектів у нашій країні та за кордоном, захисту інтелектуальної власності.

ВІРТУАЛЬНИЙ ПРОЕКТНИЙ ОФІС: ІДЕНТИФІКАЦІЯ МОЖЛИВОСТЕЙ В БУДІВЕЛЬНИХ ПРОЕКТАХ

Фесенко Т.Г., Харківська національна академія міського господарства

Одним із ефективних шляхів управління портфелем проектів є використання автоматизованих систем управління (АСУ). На сьогодні вже розроблена множина професійних програмних засобів для управління проектами, які адаптовані до будівельній галузі: Enterprise Project Management, Microsoft Project, Spider Project Professional, EMC Document eRoom тощо.

АСУ надають можливість:

- організувати загальний портфель проектів;
- налагодити взаємозв'язки і підвищити координацію дій між проектними командами, що розділені територіально;

- кожному користувачу отримувати (відповідно до свого рівня) доступ до інформації за проектом;
- менеджеру проекту більш ефективно і економно управляти проектом за рахунок скорочення витрат на відрядження;
- скоротити кількість заявок на зміни, що дозволяє зменшити фінансові витрати на проектування і підвищити якісні показники проекту.

Інформаційну підтримку колективної роботи над портфелем проектів в будівельній компанії реалізує окремий структурний підрозділ – офіс управління проектами (Project management office, РМО). Типовою організаційною структурою для вітчизняної будівельної компанії вважається лінійна, лінійно-функціональна, лінійно-штабна. РМО може існувати в будівельній компанії з ознаками будь-якої організаційної структури.

Слід зазначити, що АСУ є лише засобом зберігання і обробки інформації, а рівень змістовності цієї інформації залежить від того, як користувачі (керівник, менеджер проекту, виконавець) розуміють інформацію, інтегрують її крізь призму своїх знань і досвід роботи.

Комп'ютери і інформаційні технології (ІТ-технології) застосовують, щоб автоматизувати і оптимізувати бізнес-процеси за проектом. Проте ІТ-технології практично не впливають на прийняття рішень щодо необхідності будівництва нового адміністративного центру або іншого об'єкту, а є лише інструментом збору і систематизації даних для підтримки прийняття рішень. Далеко не всі данні можуть бути інформацією. Тільки систематизовані і організовані певним чином данні мають сенс для проекту.

Замислившись над цими питаннями, керівник швидко розуміє, що інформаційна система компанії містить далеко не повну необхідну інформацію для прийняття рішень. Більша частина інформації, яка необхідна керівнику (головному менеджеру) проекту для роботи надходить із зовнішнього середовища. Ця інформація має бути організована окремо і потрапляти до загальної інформаційної системи незалежно від внутрішньої інформаційної системи.

З метою узагальнення внутрішньої і зовнішньої інформаційних систем, оптимізації колективної роботи над проектом, АСУ застосовується як інструмент, що дозволяє створити проектно-орієнтоване портальне середовище – віртуальний проектний офіс (ВПО). Віртуальний офіс – це розподілена комп'ютерна система на базі телекомунікаційних мереж, що дозволяє користуватися єдиними програмними засобами, єдиними базами даних і знань, здійснювати єдиний облік контролю, моніторинг робіт за проектом, проводити відео конференції, телекомунікаційні наради в реальному режимі часу.

У ВПО можуть бути представлені групи користувачів, які діють в одній або в декількох проектних кімнатах. В них відбувається вся робота над проектом, розміщуються всі документи, підготовлені користувачами. При необхідності, в проектні кімнати можна запрошувати членів інших команд. Користувач ВПО може бути задіяним в декількох проектних кімнатах і переходити із одного проектного кола в інший. Існування механізмів

повідомлення і функціональності панелі управління ВПО дозволяє керівнику (головному менеджеру) проекту одночасно спостерігати за подіями, що відбуваються у всіх проектних кімнатах. Користувач ВПО, який приймає участь у декількох проектах, бачить загальну картину своїх зобов'язань у різних проектах і планує навантаження для своєчасного виконання кожного із них.

Таким чином, застосування АСУ з використанням віртуального проектного офісу для будівельних компаній є позитивним в напрямку:

- створення об'єднаної (загальної) бази даних внутрішньої і зовнішньої інформаційних систем, що забезпечать об'ємне (повне) бачення проекту;
- забезпеченні інтегрованих рішень для зберігання і управління основними знаннями за проектами;
- стратегічного управління більшою кількістю проектів, які реалізуються одночасно, з метою досягнення найкращих результатів.

СЕКЦИЯ 3

РОЗВИТОК НОВИХ НАПРЯМКІВ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІКИ БУДІВНИЦТВА УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ВДОСКОНАЛЕННЯ УЧБОВИХ ПЛАНІВ, ПРОГРАМ І ОСВІТНІХ СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ - ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ І ОНОВЛЕННЯ ЇЇ СОЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ И ПРИНЦИПЫ ФОРМИРОВАНИЯ НАУЧНОГО ПОТЕНЦИАЛА СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ РЕГИОНОВ

*Торкатюк В.І., Карлова О.А., Жилинська О.І., Ніверчук А.Н., Даниленко А.Л.,
Фесенко Ю.Л., Харківська національна академія міського господарства*

Под научным потенциалом региона (РНП) будем понимать совокупность научных учреждений (НУ) региона, совместно реализующих преемственные научные программы и государственные научные стандарты различного уровня и направленности, а также органов управления научным потенциалом. Целью функционирования РНП является удовлетворение спроса на научные услуги со стороны субъектов региона и спроса на научную продукцию элементов РНП - со стороны экономики региона. Наличие цели является отличительной характеристикой РНП от региональной сети (РС) научных учреждений – совокупности региональных научных учреждений и органов управления научным потенциалом, рассматриваемых как организационные, экономические, социальные и др. объекты. Другими словами, РС характеризует состав и структуру (но не функции!) РНП.

Изменение РНП, направленное на достижение более полного ее соответствия целям функционирования называется оптимизацией. Оптимизация РНП может проводиться на двух уровнях: качественном и количественном с учетом специфики конкретного региона, а также опыта, накопленного другими регионами. Для качественного подхода необходимо сформулировать общие принципы и перечислить механизмы принятия управленческих решений. Для перехода к количественному уровню, обеспечивающему адекватную современным требованиям эффективность функционирования РНП, помимо этого, необходимо построить количественную модель РНП и предложить методы ее анализа. Поэтому рассмотрим модель РНП.

Как отмечалось выше, описание РНП заключается в описании РС (перечислении элементов РНП и организационно-экономических связей между ними – структурное описание) и описании функций, выполняемых совокупностью элементов РС по реализации общих целей функционирования РНП (функциональное описание).

Необходимость выделения в качестве основного звена РС именно ТС

обусловлена следующими факторами. С одной стороны, проведение маркетинговых и других исследований, необходимых для выживания научного учреждения в условиях рыночной экономики, зачастую бывает не под силу отдельному НУ. Кроме того, во многих случаях, как с экономической точки зрения, так и с точки зрения качества научных результатов, целесообразно частичное объединение материально-технического, информационного и других видов обеспечения успешного функционирования НУ. Объектами такого объединения могут служить, например, ресурсные центры (РЦ). Таким образом, представляется, что именно трехуровневая модель РНП (РС-ТС-НУ) является рациональной с точки зрения уровня централизации управления, обеспечивающего эффективное ее функционирование с учетом экономических, организационных и информационных факторов, а также, естественно, факторов качества научного потенциала и удовлетворения спроса на образовательные услуги и выпускников в регионе.

Необходимо отметить, что классификация НУ может и должна производиться не только по их территориальному расположению, но и по типу оказываемых научных услуг (а также по другим критериям – ведомственной принадлежности, формам собственности и т.д.).

В настоящей работе ставилась цель – рассмотреть иерархическую модель РНП, использующую единую технологию описания (большинство используемых показателей аддитивно, поэтому агрегирование информации заключается в суммировании соответствующих показателей при переходе на более высокий уровень иерархии, причем проблемы не замкнутости модели каждого уровня решаются на более высоком уровне ее иерархии) всех ее элементов различного уровня (РС в целом, ТС, НУ), далее обобщенно обозначаемых одним термином – «элемент РС». Подчеркнем, что в качестве элемента РС могут выступать: сама РС в целом, ТС и отдельные НУ. Органы управления научным потенциалом при этом описываются, в силу специфики своих функций, другими показателями, отражающими эффективность функционирования управляемых ими НУ.

Таким образом, для описания РС требуется информация о существующей структуре РНП: перечисление НУ, их территориального расположения, номенклатуры научных программ, объема приема и выпуска и т.д.

Для построения внешней модели элемента РС необходима информация о внешних условиях его функционирования, информация о спросе на научные услуги и результаты научных исследований, а также информация об институциональных и ресурсных ограничениях.

Генеральные цели развития науки в Украине непосредственно связаны с общенародными целями молодого развивающегося государства, с решением главнейших задач строительства в нашей стране общества развитых стран мира: созданием высокоэффективной экономики, формированием национальных общественных отношений и воспитанием гармонически развитого гражданина нового Украинского общества.

Усиление роли науки во всех сферах человеческой деятельности, ее влияние на темпы роста производительности труда, повышение благосостояния народа, укрепление экономической, политической и оборонной мощи Украины является закономерным фактом, вызванным объективной потребностью развития национальных производственных отношений в эпоху трансформации Украины в Европейские структуры.

Наряду с этим особое внимание уделяется улучшению деятельности научных организаций, повышению эффективности их работы, четкому планированию научных исследований на основе научно-технического прогнозирования с учетом специфики и потребностей народного хозяйства и ряда других конкретных мероприятий, направленных на дальнейшее развитие Украинской науки и научно обоснованных методов управления ею.

Важным критерием оптимизации организационной структуры науки является степень концентрации наличных потенциальных сил на достижении основных целей системы. Оптимизация научных подразделений по этому критерию содействует ликвидации многотемности, мобилизации усилий коллектива ученых на разработку важнейших научных проблем и внедрение их в практику.

РАСЧЕТ ВЛИЯНИЯ ТРУДОВЫХ ФАКТОРОВ НА ОБЩЕЕ ИЗМЕНЕНИЕ ОБЪЕМА ВЫПОЛНЕННЫХ СТРОИТЕЛЬНО-МОНТАЖНЫХ РАБОТ

Костюк В.О., Харківська національна академія міського господарства

Объем выполненных строительно-монтажных работ является основным результирующим показателем деятельности строительного предприятия. От величины данного показателя зависят результаты его финансово-хозяйственной деятельности, показатели оборачиваемости оборотных средств и рентабельности производства. По этому показателю судят о значимости предприятия на рынке, его конкурентоспособности.

В этой связи актуальное значение приобретает факторный анализ данного показателя, то есть определение влияния на его изменение различных факторов, в частности, трудовых факторов, характеризующих рациональное и эффективное использование трудовых ресурсов предприятия.

Исходя из вышеизложенного, предлагается при анализе объема выполненных строительно-монтажных работ использовать различные аналитические модели данного показателя, включающие в себя набор следующих факторов: численность работников, их структуру, продолжительность рабочего периода и рабочего дня, коэффициенты использования установленной продолжительности рабочего периода и рабочего дня, показатели производительности труда-среднегодовой (средне квартальной, среднемесячной), среднедневной, среднечасовой. Влияние

указанных факторов предлагается определять с помощью индексной модификации метода цепных подстановок.

ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ КАДРОВЫМ ПОТЕНЦИАЛОМ НА СТАДИЯХ РЕАЛИЗАЦИИ ИНВЕСТИЦИОННЫХ СТРОИТЕЛЬНЫХ ПРОЕКТОВ

Писаревська А.І., Харківська національна академія міського господарства

Повышение экономической эффективности реализации инвестиционных строительных проектов в основном зависят от стадий проектирования и строительства. Большое количество проектных организаций прекратило свое существование, а специалисты, которые обладают навыками специализированного программного обеспечения в области проектирования перешли работать в коммерческие структуры. То есть не ведется целенаправленная работа по управлению кадровым потенциалом. То же самое касается и строительных организаций.

Традиционные методы управления трудовыми ресурсами тормозят процессы развития и управления персоналом. В строительных организациях, как правило, данный процесс рассматривается в отрыве от общих задач организационно-экономического и социального развития. В результате на развитие персонала выделяется недостаточно ресурсов, а управленческие и рабочие кадры используются недостаточно полноценно. Эффективное формирование и развитие управленческого потенциала сдерживается также сравнительно небольшим опытом управления предприятиями в условиях динамично функционируемой экономики и отсутствием методических разработок в этой области. Актуальностью исследования является недостаточная изученность этой темы и необходимость поиска путей рационального формирования и эффективного развития кадрового потенциала.

Целью исследования является изучение методологических основ исследования процессов формирования, развития и использования кадрового потенциала, а также формирование подходов к организации системы управления развитием кадрового потенциала в строительстве.

Главным условием повышения инвестиционно - инновационного уровня деятельности проектно-строительных организаций и достижения ими стратегических производственных и социально-экономических целей следует признать хорошую профессиональную подготовку персонала и постоянную работу управленцев на всех уровнях и этапах инвестиционных циклов, направленную на стабильное наращивание и эффективное использование их общих компетенций. Для решения этих задач необходимо создавать соответствующие условия труда, выделять определенные средства и находить новые организационные методы управления персоналом.

Для повышения экономической эффективности реализации инвестиционных строительных проектов необходимо решение комплекса задач по повышению уровня формирования и использования кадрового потенциала на строительных предприятиях.

ФОРМИРОВАНИЕ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА В СИСТЕМЕ СОЦИАЛЬНЫХ ИНСТИТУТОВ И ЕГО ВЛИЯНИЕ НА РАЗВИТИЕ СОЦИАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОЙ ЭКОНОМИКИ

Коваленко С.С., Харківська національна академія міського господарства

На современном этапе происходит изменение парадигмы экономического развития, основанной на развитии знаний и информационных технологий. Формируется новая система управления экономикой, подразумевающая высокий уровень социально-экономического развития. Важным фактором управления социально-ориентированной экономикой является категория человеческого капитала.

Предпосылкой использования категории «человеческий капитал» в экономической науке были работы В.Петти, А.Смита. В семнадцатом веке родоначальник английской политэкономии Вильям Петти впервые дал денежную оценку способностей человека. В восемнадцатом веке А.Смита дал определение первым элементам теории человеческого капитала.

Теория человеческого капитала, как и само понятие «человеческий капитал», возникла в начале 60-х годов XX века благодаря известным западным ученым – экономистам Т.Шульцу, Г.Беккеру, Л.Туроу. Что было обусловлено развитием современной науки и ростом экономики западных стран.

В теории человеческого капитала, для развитой рыночной экономики, обычно предполагается, что менее 1/3 доходов от получения конкретным человеком образования получает сам человек, а остальные 2/3 получает общество. В течение профессиональной жизни специалиста затраты на его образование окупаются в среднем в пять – десять раз.

Для оценки роли и места человека в экономической системе общества в различные периоды времени использовались такие понятия как: рабочая сила, трудовые ресурсы, человеческий фактор, трудовой потенциал.

Эти понятия определили и ввели в научную литературу такие видные экономисты как Д.Рикардо, К.Маркс, С.Г.Струмилин, М.И.Долишний.

С переходом экономики на интенсивный путь развития произошел пересмотр роли человека в общественном производстве. В 80-х годах возникло понятие «трудовой потенциал». Существовало три основных подхода, определяющих суть этого понятия. В своих исследованиях по трактовке «трудового потенциала» многие ученые подчеркивали важность таких параметров, как образование, профессионально-квалификационная

подготовка, состояние здоровья и физического развития, психологические особенности человека и т.д.

Еще одним шагом к изменению в экономических взглядах на человека стало появление понятий «человеческий фактор» и „человеческий капитал”. Которые являются обобщением предыдущих понятий, и отражают не только новый подход к роли и месту человек в экономической системе общества, но и возрастающую роль интеллектуальной деятельности для общества. Эти понятия определяет необходимости инвестиций в человека и их эффективность.

Наиболее точное определение „человеческого капитала” дает русский ученый С.Дятлов. Он также выделяет характерные особенности „человеческого капитала” и факторы влияющие на его формирование.

Многие экономисты считают приоритетным фактором формирования человеческого капитала уровень образования. Существует даже отдельная отрасль экономики – «экономика знаний».

Правительства многих развитых стран пересматривают свою политику в области образования, обеспечивая ее финансирование для способствования ее модернизации, повышение квалификации и качество рабочей силы. Проблемы в сфере образования Украины объясняются неадекватной экономической политикой и пренебрежением инвестициями в человеческий капитал.

Переход Украины к социально-ориентированной экономике невозможен без переосмысления понятия человеческого капитала, его отдельной категории – образования. Необходима трансформация человеческого капитала в производство с учетом прошлых, значительных достижений советской экономики и приведение украинской экономики в соответствие с реалиями современности.

РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ФОРМИРОВАНИЮ ФОНДОВ ЗАРАБОТНОЙ ПЛАТЫ ОТДЕЛЬНЫХ ГРУПП РАБОТНИКОВ СТРОИТЕЛЬНОЙ ФИРМЫ

Пасічний В.О., Одаренко Т.Є., Харківська національна академія міського господарства

Новый порядок формирования размера средств общепроизводственных затрат (накладных расходов) в составе сметной стоимости строительно-монтажных работ обеспечивает возможность более обоснованно управлять этой частью затрат в процессе их фактического формирования.

Эта задача особо важна относительно средств оплаты труда, включаемых в общепроизводственные затраты (накладные расходы).

В соответствии с п.4.2.1.1. ДБН Д.1.1-1-2000 заработная плата работников, предусматриваемая в общепроизводственных (накладных)

расходах, рассчитывается исходя из трудозатрат этих работников и соответствующей стоимости человеко-часа.

В инвесторских сметах трудозатраты работников, заработная плата которых предусмотрена в общепроизводственных расходах, ($T_{\text{пр.}}$) определяется по формуле:

$$T_{\text{пр.}} = T_{\text{пз.}} \times K, \quad (1.)$$

где: $T_{\text{пз.}}$ - нормативная трудоёмкость работ, предусматриваемая в прямых затратах, которая учитывает трудозатраты рабочих-строителей, монтажников, а также рабочих, занятых управлением и обслуживанием машин, ч/час;

K - усреднённый коэффициент перехода от нормативной трудоёмкости работ, предусматриваемых в прямых затратах, к трудозатратам работников, заработная плата которых учитывается в общепроизводственных расходах.

Для обоснованного управления процентом расходования средств заработной платы, учитываемой в общепроизводственных расходах, каждой строительной фирме целесообразно на базе анализа сложившейся практики расходования этой части средств и экспертных оценок структуры и экономической эффективности их использования, установить свои нормативные значения коэффициентов, отражающих трудозатраты каждой из следующих групп работников, заработная плата которых относится к общепроизводственным затратам:

- 1) работников аппарата управления (K_a);
- 2) линейных работников ($K_{\text{л.}}$);
- 3) рабочих, занятых обеспечением санитарно-бытовых условий работников, выполняющих основные строительные работы (K_6);
- 4) рабочих, занятых (непосредственно на стройплощадке) обеспечением условий безопасности производства работ и охраны труда (K_o);
- 5) рабочих, занятых строительством, ремонтом, разборкой и перемещением временных сооружений, (непосредственно на строительной площадке), складских помещений, заборов, дорог, сетей водо- и энергоснабжения и т.п. (K_B);
- 6) рабочих, выполняющих отдельные виды работ, названных в пунктах 3-5, вне строительной площадки, т.е. в мастерских, транспортных и складских хозяйствах, подсобных производствах ($K_{B.C.}$).

При установлении нормативных значений названных коэффициентов следует детально проанализировать и критически оценить фактически сложившийся уровень значения каждого из них. Важно убедиться, что их суммарное фактическое значение не превышает тот нормативный уровень, который предусмотрен в составе сметной стоимости среднегодового комплекса работ, выполняемых фирмой, т.е. соблюдается условие:

$$K_a^{\phi} + K_{\text{л.}}^{\phi} + K_6^{\phi} + K_o^{\phi} + K_B^{\phi} + K_{B.C.}^{\phi} = K \quad (2.)$$

Уровень фактически сложившихся значений рассматриваемых коэффициентов может быть рассчитан по данным за анализируемый предшествующий период (год, квартал, или несколько характерных для

фирмы месяцев). При этом целесообразно рассчитывать два значения фактического уровня каждого из коэффициентов, отражающего “общепроизводственные” трудозатраты:

1) уровень трудозатрат соответствующей группы работников (например, аппарата управления) к фактическим затратам труда относимых к прямым затратам ($T_{ПЗ}^{\Phi}$), т.е. по формуле:

$$K_{a1}^{\Phi} = (C_a^{\Phi} \cdot T_{РЧ}) / T_{ПЗ}^{\Phi}, \quad (3.)$$

где: C_a^{Φ} – фактическая численность работников аппарата управления;

$T_{РЧ}$ – количество рабочих часов (фонд рабочего времени) за анализируемый период (год, квартал), час;

2) уровень трудозатрат каждой из групп работников к нормативной трудоёмкости фактически выполненных работ, заработная плата по которой относится к прямым затратам ($T_{ПЗ}^{НФ}$):

$$K_{a2}^{\Phi} = (C_a^{\Phi} \cdot T_{РЧ}) / T_{ПЗ}^{НФ}, \quad (4.)$$

Соотношения между этими двумя значениями коэффициентов (например K_{a1}^{Φ} и K_{a2}^{Φ}) могут быть различным ($K_{a1}^{\Phi} > K_{a2}^{\Phi}$, либо наоборот), что зависит от организационно-технического уровня производства строительно-монтажных работ в фирме и в особенности от объёмов выполняемых строительно-монтажных работ.

Для определения устанавливаемых фирмой нормативных значений рассматриваемых коэффициентов (K_a , $K_{л}$, $K_{б}$, K_o , K_v , $K_{вс}$,) важно, чтобы соблюдалось условие (2.), т.е. чтобы суммарная их величина значительно не превышала сметного уровня K (см. ф. 1.), иначе предусмотренный в сметной стоимости строительно-монтажных работ уровень затрат на заработную плату рассматриваемых групп работников не покроет фактически сложившегося.

После установления нормативных значений рассматриваемых коэффициентов механизм формирования нормативной части фондов заработной платы соответствующих групп работников (на примере работников аппарата управления имеет следующий вид):

$$\Phi_a = K_a \times T_{ПЗ} \times C_a, \quad (5.)$$

где: $T_{ПЗ}$ – нормативная трудоёмкость объёма работ, предусматриваемая в прямых затратах, на планируемый период, ч-час.;

C_a – принятая в фирме среднемесячная тарифная ставка для соответствующей группы работников, грн/ч-час.

Для формирования общего фонда заработной платы каждой из групп (подразделений) работников, следует дополнительно включать в механизм формулы (5.) систему принятых в фирме оценочных показателей, отражающих уровень достигнутых результатов деятельности соответствующего структурного подразделения или фирмы в целом. Например, для рабочих J-го строительного участка фонд заработной платы рекомендуется определять по формуле:

$$\Phi_{PJ} = K_{kj} \times K_{Cvj} \times K_{Cj} \times (1 + K_v + K_o + K_6) \times T_{Пзj} \times C_{aj}, \quad (6.)$$

где: K_{kj} , K_{Cvj} , K_{Cj} – коэффициенты, отражающие соответственно достигнутые уровни качества, своевременности выполнения заданий и себестоимости;

$T_{Пзj}$ – нормативная (сметная) трудоёмкость выполненного объёма работ, предусмотренная в прямых затратах, в ч-час.;

C_{aj} – среднечасовая тарифная ставка рабочих j-го участка, грн/ч-час.

РОЛЬ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО КАПИТАЛА В ЭФФЕКТИВНОСТИ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ

Губкіна Д.А., Харківська національна академія міського господарства

Социально-экономическое развитие как отдельных предприятий, так и региона в целом во многом зависит от интенсивности инвестиционных процессов.

Анализ теории и практики инвестиционной деятельности в г.Харькове выявляет экономический подход, основанный на количественных методах, и не учитывает ряд качественных показателей, влияющих на конечные результаты деятельности предприятий.

Существующие условия не дают возможность определять основные приоритетные направления улучшения инвестиционного климата в регионе, так как не учитывают важнейшие критерии при оценке инвесторами степени привлекательности инвестиционных проектов.

В данной публикации предлагается маркетинговый подход, ориентированный на потребителя и его запросы. Анализ сильных и слабых сторон, шансов и опасностей со стороны рынка производится также с точки зрения потребителя.

Сейчас в г.Харькове немало строительных предприятий, способных достойно конкурировать. Результаты деятельности ведущих строительных и проектных организаций, накопленный ими опыт, показывают, что обеспечение высокопрофессионального кадрового потенциала является решающим фактором эффективности производства и конкурентоспособности продукции.

Возрастающая сложность производственной деятельности приводит к «моральному износу», профессиональному «устареванию» рабочей силы – отставанию знаний человека от постоянно повышающихся требований. Кадровая политика в настоящее время тесно сопряжена с концепцией развития предприятия. Анализируя тенденции работы с персоналом в ближайшем будущем можно увидеть, как знания становятся главным

«сырьем» и в значительной степени определяют результат деятельности предприятия.

Любая организация хранит ценные интеллектуальные материалы в виде фондов и ресурсов, выраженных и подразумеваемых перспектив и способностей, аналитических данных, информации, знаний. Где искать интеллектуальный капитал, какова его структура, главная его цель; использование полученных знаний и пути их приращения рассматриваются в данном исследовании.

Важность управления людскими ресурсами никогда не ставилась под сомнение. Эффективное управление людьми в организациях – это наиболее существенный фактор сохранения должного уровня жизни и ведущих экономических позиций в городе, регионе, мире.

ДИНАМІКА ТЕНДЕНЦІЙ ЗМІН ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Скляренко Ю. В., Харківська національна академія міського господарства

Сучасний стан регіонального розвитку потребує дослідження тенденцій змін показників охорони здоров'я. В роботі визначено динаміку змін за 2000 – 2006 рр. тенденцій для показників:

- кількість лікарів усіх спеціальностей в тис. за ці роки майже не змінилась і залишалась на рівні 225 тис.;
- кількість лікарів на 10 тис. населення дещо зросла – з 46,2 тис. до 48,4 тис., тобто в 1,04 рази;
- кількість середнього медичного персоналу зменшилась з 541 тис. до 493 тис., тобто в 1,1 рази;
- кількість середнього медичного персоналу на 10 тис. населення незначно зменшувалась з 110,3 тис. до 106,1 тис.;
- кількість лікарняних ліжок зменшувалась з 466 тис. до 444 тис., тобто в 1,05 рази;
- кількість лікарняних ліжок зменшувалась на 10 тис. населення залишалась на одному рівні – 95 тис.;
- кількість лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів незначно збільшилась з 7,4 тис. до 7,9 тис.;
- планова ємність амбулаторно-поліклінічних закладів (тис. відвідувачів за зміну) незначно збільшилась з 973 тис. до 998 тис., а на 10 тис. населення зросла з 198,4 тис. до 214,8 тис.;
- кількість станцій швидкої медичної допомоги незначно зменшилась з 1039 до 982;
- кількість осіб, яким надано допомогу під час виїздів швидкої медичної допомоги та амбулаторно, незначно зменшилась з 14 млн. до 13,8 млн., а 1000 населення незначно зросло з 285 до 297.

Таким чином, тенденції розвитку охорони здоров'я в цілому незначно змінюється.